УВОД
У
КОЊИЧКО МАЧЕВАЊЕ

Александар Станковић

УВОД
У КОЊИЧКО МАЧЕВАЊЕ
(сепарат енциклопедијског приручника „Класично мачевање“)

Аутор
Александар Станковић

Дизајн корица и књиге:
Александар Станковић

Издавач
Сигнатуре Доо, Београд

Уредник издања
Милена Шећеровић

Лектура и коректура
Милена Шећеровић

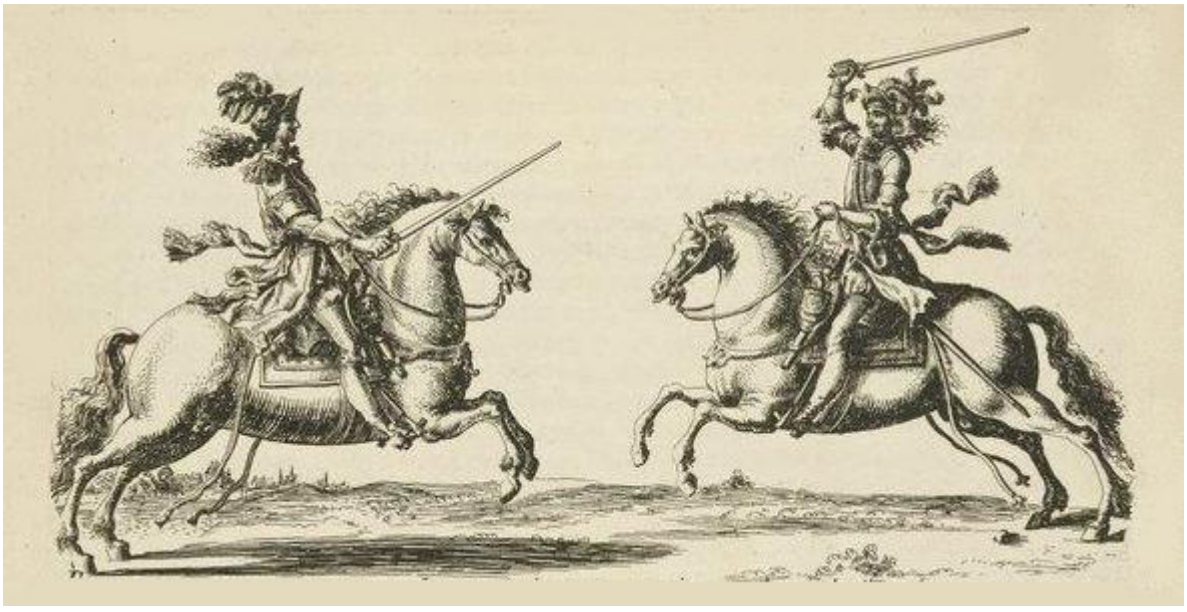
Тираж
300
Штампа
Скрипта, Београд

ISBN 978-86-6051-39-0

УВОД
У КОЊИЧКО МАЧЕВАЊЕ

(сепарат енциклопедијског приручника „Класично мачевање“)

Александар Станковић

Едиција „РАПИР“
књига IX
СИГНАТУРЕ, 2015

Увод

Милош Обилић (Александар Добрић, 1861)

„Од своје сабље, скромног оружја, сразмерно мале тежине, но само оштре као бријач, од своје руке до извесне мере ојачане, да могне главу противника на двоје преполовити, и од брзине коју му даје његова снага помножена са неизмерном снагом и брзином његовог коња, - коњанк и данашњих дана може постићи успех и учинити исте онакве ужасе у боју какве је и некад чинио. „

Коњичко оружје, спрема и начин употребе, Београд 1876

Књига пред вама је прва која се у нас после 70 година бави темом коњичког мачевања. Аутору је за сад познато четрнаест сачуваних омањих српских војних приручника за официре и подофицире (први из 1849. године а последњи из 1953. године) у којима су у неком од поглавља изложене радње са коњичком сабљом у обуци, борби и стројевим радњама тако да је књига пред вама исто тако и први специјализовани рад на српском језику који се у овом обиму и на овај начин бави темом коњичког мачевања

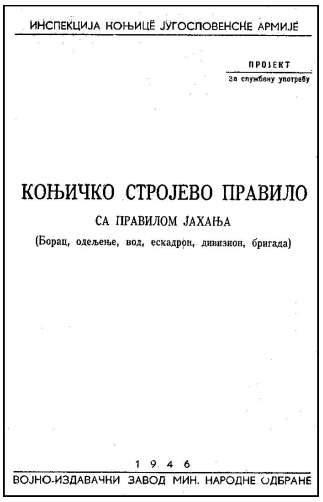
У тексту који следи углавном ћу се позивати на технике које су изложене у домаћим књигама, а које се ослањају на руску, аустријску и француску школу коњичког мачевања.

ПРАВИЛА

КОНЯНИЧКЕ СЛУЖБЕ.

ЧАСТЬ ПРВА.

У БѢОГРАДУ,
При Правительственой Књигопечатньи.
1849.

ИНСПЕКЦИЈА КОЊИЦЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРМИЈЕ

ПРОЈЕКТ
За службену употребу

КОЊИЧКО СТРОЈЕВО ПРАВИЛО

СА ПРАВИЛОМ ЈАХАЊА

(Борац, одељење, вод, ескадрон, дивизион, бригада)

1946

ВОЈНО-ИЗДАВАЧКИ ЗАВОД МИН. НАРОДНЕ ОДБРАНЕ

Прва књиīа о коњици у нас - „Правила коњаничке службе“ штампана у Беоīраду 1849. īодине на славено-српском језику и „Коњичко стројево правило“, претпоследња књиīа о коњици у нас, издата 1946.

Наиме, ове три школе су током новије српске историје имале највећи утицај на формирање технике коњичког мачевања у Србији. С тим у вези сам користио следеће књиге: „ПРАВИЛА КОЊАНИЧКЕ СЛУЖБЕ“ – 1849; „ПРАВИЛА КОЊАНИЧКЕ СЛУЖБЕ“, 1867 (Министерство воено);“ЕКУТАЦИОНЕ СТУДИЈЕ ЗА КАВАЛЕРИЈУ И АРТИЉЕРИЈУ СТАЛНЕ НАРОДНЕ ВОЈСКЕ“ - 1864, Младен Ненадовић; „КОЊИЧКО ОРУЖЈЕ - СПРЕМА И НАЧИН УПОТРЕБЕ“ - 1876; „КРАТКИ ПРЕГЛЕД ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАШЕ КОЊИЦЕ У 19. ВЕКУ“, капетан А.Ј.М., 1901; „ТАКТИКА КОЊИЦЕ“, Петар Пешић, 1906; „КОЊАНИЧКА СЛУЖБА“,Драган Андоновић, 1907; „СКРАЋЕНИ РОК СЛУЖБЕ У КАДРУ И СПРЕМА КОЊИЦЕ ЗА РАТ“, Петар Недељковић, 1908; „КОЊИЧКА ЕГЗЕРЦИРНА ПРАВИЛА“, Министарство војно, 1911; „ТАКТИКА ПЕШАДИЈЕ И КОЊИЦЕ“ (Министарство војске и морнарице), 1934; „НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА КОЊИЦУ“ (Министарство војске и морнарице), 1936; „ПОДСЕТНИК ЗА РЕЗЕРВНЕ КОЊИЧКЕ ОФИЦИРЕ“, Арачић Петар Вук, 1937; „КОЊИЧКО СТРОЈЕВО ПРАВИЛО - Са правилом јахања“, Инспекција коњице Југословенске армије, 1946; „КОЊИЦА:ОСОБИНЕ И УПОТРЕБА“, Управа пешадије Југословенске народне армије, 1953.

У излагању појединих елемената технике коњичког мачевања, а за које у наведеним изворима нисам нашао довољно грађе, користио сам додатно још грађу француске, немачке и шведске коњице.

Непосредних извори о томе како је изгледала техника коњичког (витешког) мачевања у време средњевековне Србије нема али посредних извора има. Наиме, постоји више докумената са разних страна (посебно Дубровачки архив) који упућују на то да је српска витешка коњица још од периода цара Душана, а закључно са Деспотом Стефаном Лазаревићем, по карактеру била ТЕШКА тј. сачињена од витезова у пуном оклопу и на великим и снажним коњима. Техника коњичког мачевања ове тешке коњице је готово сигурно преузета од технике коју је користила византијска тешка коњица, а која је опет наследник римске војне традиције.

Разлике између пешадијског и коњичког мачевања

Техника употребе сабље у пешадији и коњици није иста из више разлога: 1. коњица користи тешке а пешадија лаке сабље 2. Одбране и напади сабљом се у коњици наносе из покрета торза док код пешадије из покрета целог тела, а највише ногу. 3. У пешадијској борби бод и сечење сабљом зависе само од кретања два мачеваоца док у борби на коњима зависе од кретања два мачеваоца али и два коња. 4. У пешадијској борби сабљом финални бодови и сечења се наносе слободно и из најприроднијих положаја шаке (рапирних моциона) у коњичкој борби бодови и сечења се наносе уз стриктно поштовање посебних правила за положај шаке и оштрице у тренутку бода или сечења иначе се: а) сабља ломи, б) остаје цела у телу противника, в) бива истргнута из руке, г) повређује руку (ишчашење зглоба шаке, лакта или рамена). 5. У пешадијској борби исход зависи само од умећа мачевања у коњичкој борби зависи колико од умећа мачевања толико и од умећа јахања.

Врсте коњице

Има више врста коњица: византијски катафракти (претече западноевропских витезова), каролиншка коњица (увела у коњицу узенгије које омогућују јачу, сигурнију и прецизнију сечу и бод), хусари, улани, јагерси, драгони, кирасири, козаци…

Тек Александар Македонски почиње делити коњицу према тактичким захтевима тадашње борбе на лаку (у 18. веку - *хусари*), средње тешку (у 18. веку - *драгони*) и тешку (у 18. веку - *кирасири*). Свака наведена врста коњице има другачију намену у борби и користи различиту заштитну опрему, различите сабље и мачеве па и томе пригодне технике мачевања.

1.**Тешка коњица**. Коњаници имају тежак пун оклоп, дуже и теже сабље. Служи за непосредни удар на коњицу, за масивни пробој и разбијање непријатељске формације. Тешка коњица је сачињена од снажних мушкараца на великим и јаким коњима. Пошто је оклоп скуп, тешки коњи скупи за одржавање а високи и снажни мушкарци обично чине само мањину мушког становништва тешка коњица је била најмалобројнија и имале су је само најбогатије земље. Поред овог тешки коњи са тешко оклопљеним коњаницима су спори, неокретни и брзо су се замарали па је употреба тешке коњице увек била веома ограничена.

Тешка коњица води порекло од римске и византијске коњице - **катафракта** која је наоружана тешким коњима и бори се у компактним дисциплинованим формацијама. Коњаници византијске коњице су често уз дуги мач за борбу у јуришу истовремено носили и тешку сабљу која је погодна за борбу у метежу.

2. **Средње тешка коњица**. Користи конструкцијски средње тешке сабље и углавном поседује грудне оклопе (кирасе). Коњаници средње тешке коњице су обучавани подједнако за коњичку колико и пешадијску борбу па су били релативно слаби и коњаници и мачеваоци. Њихови коњи су средње тежине, висине и окретности. Средње тешка коњица је кориштена као пешадија за брза дејства против пешадије (коњаници јашу до места бојишта а онда силазе са коња и боре се пешадијски) али и као коњица против пешадије.

Ова коњица се користи и за борбу против лаке коњице као и у одређеним тактичким условима против тешке коњице. Средња коњица се најчешће формирала у оним земљама где није било услова за тешку, а за задатке за које лака коњица уопште није погодна.

Средње тешка коњица је настала постепеним мешањем тешке западне коњице и источне лаке коњице.

3. **Лака коњица**. Служи за извиђање и као заштитница на боковима да спречи могућност изненађење. Лака коњица се користи и за потрагу, потеру и препад. Из ових разлога лаку коњицу чине лакши коњи који су бржи, окретнији, издржљивији, мање осетљиви на временске прилике и недостатак хране и воде. Самим тим били су и јефтинији за одржавање. Коњаници лаке коњице су нижи, лакши и бољи јахачи од тешке коњице. С друге стране лака коњица је захтевала уместо послушних, дисциплинованих, јаких и издржљивих коњаника интилигентне и независне личности.

С тим у вези Клаузевиц пише: „Појединац извиђачке коњице поседује предузетнички дух, поверење у себе и своју срећу, што неко ко је увек служио у тешкој коњици не може ни замислити. С друге стране, лаки коњаник извиђач је се мање боји опасности од војника тешке коњице.“

Лака коњица води порекло од коњаника источне Европе који су проводили живот на коњима па су били одлични јахачи. Лака коњица је наоружана са веома закривљеним сабљама.

Средином 19. века услови ратовања почињу да траже не више коњицу различитих видова специјализовану за одређене задатке већ једну универзално обучену за све задатке и многострану употребу. Из тог разлога је углавном војска задржала мешавину лаке и средње коњице.

Оружје коњице

Главно је оружје коњице хладно јер оно највише одговара њеним својствима: великој брзини и ударној снази, као и виду и начину борења: нападу и борби изблиза у маси.

Примарно оружје коњице одувек је било копље а секундарно мач или сабља. Од периода Наполеонових ратова традиционално примарно оружје коњице је сабља а секундарно пушка и пиштољ. Од 19. века примарно оружје је пушка а секундарно сабља. Копље се у коњицама

неких земаља дуго задржало (чак до првог светског рата) али њиме су биле наоружане посебне јединице.

Кад је реч о мачевалачком оружју оно се у коњици користи још од античких времена. Реч је, наравно, о мачевалачком оружју које има дугачко сечиво. Војници старе Грчке који су носили кратке мачеве ове нису користили у коњичкој борби већ су јашући долазили на место битке да би затим сјахали и формирали пешачку фалангу у којој је кориштено копље и кратки мач. И у римској војсци пешадија је била наоружана кратким *гладијусима* док је коњица користила дугачке гладијусе - *спате*. Управо од коњаника наоружаних дугачким спатама који су завладали Европом раног средњег века настали су витезови. Дугачки мач са којим је могуће досећи лако противника на другом коњу је, дакле, основна предпоставка коњичког мачевања.

У коњичкој борби на просторима Европе до периода 15. века су се најчешће користили мачеви са равним сечивом, а који нису конструктивно погодни за ову врсту борбе. Из тог разлога од раног 17. века за коњичку борбу се у Европи све више користе сабље. Поред сабљи које су имале различите радијусе закривљености (али увек мање од оријенталних и источних) у коњичкој борби су кориштене и разне врсте ***палаша*** који су конструкцијски идентични сабљи (имају тупо телуће и рукобран сабље) али им сечиво није закривљено.

Од 18. века коњица у Европи користи различите врсте мачевалачког оружја а у зависности од типа коњице. Тако извиђачка коњица је био наоружана са краћим и закривљеним сабљама, тешка коњице са мање закривљеним сабљама, палашима или са мачевима широког сечива (броадсворд).

У коњичком мачевању се користе углавном једноручни мачеви зато што док једна рука користи мач друга рука мора управљати коњем преко узди.

Једноипоручни мачеви у коњици

Половином средњег века тешка витешка коњица је у борби користила једноипоручне мачеве. Тако је нпр. била наоружана тешка коњица Цара Душана и Деспота Стефана. Ова техника коњичког мачевања је била оправдана у судару са другом тешком коњицом али је била неодржива уколико је требало дуготрајно водити борбу против лакше наоружане и покретљивије коњице. Наиме тешки коњаници су једноипоручни мач користили једном руком док је у **пролазу** требало нанети сечење или бод при чему се другом руком преко узди управљало са коњем у трку. Кад је, међутим, након тога требало наставити коњичку борбу у **метежу** било је неопходно пустити узде и мач користити са обе руке а коњем управљати ногама. Овакав начин борбе не само да је отежавао управљање коњем већ је био и веома заморан за дужу борбу пошто једноипоручни мач не само да је тежак већ и инертан. Коњичко мачевање једноипоручним мачем је, дакле, имало значај и смисао само ако се користило против тешко оклопљене коњице.

„Делија“, коњаник 15 – 16 века наоружан сабљом (за појасом) и једноипоручним мачем (на седлу), цртеж: др. Павле Васић /Одело и оружје/ - по бакрорезу из књиге Р. Спаларта.

Други пример употребе једноипоручних мачева у коњици је мач ***есток*** који се од 17. века чешће израђивао у форми једноручног мача. То је био дуг, узак мач, најчешће четвороугаоног пресека сечива и служио је примарно у случају лома или губитка копља. Он се носио окачен о седло и служио је само за пробијање оклопа бодом.

Још једна врста коњаника је користила једноипоручни мач, но и овде само као као помоћно оружје. Реч је о »ДЕЛИЈАМА«

То су коњаници 15. века који поред сабље на левом боку за коњичку борбу користе и дугачки једноипоручни мач окачен о седло. Овај мач су користили за борбу на тлу

(кад су збачени са коња за борбу против коњаника) или као панцир мач (копље) за пробијање оклопа.

Делије воде порекло од српског ратничког реда »заточника« тј. мегданција. Реч је о ратницима индивидуалцима који пандан имају у јапанској класи ратника аристократа »буши« који кад би почели да служе као гарда код аристократе вишег по рангу стицали би звање »самурај«. Чак и име »заточник« има сродно значење речи »везан«, »заточен« као и реч »самурау« која значи »слуга«. Заточници су у почетку служили код великаша као телесна гарда спремна на жртвовање за господара а кад би остајали без посла живели су као слободни витезови (у Јапану »ронини«) од мегдана и ратничке славе.

Један број заточника је падом српске средњевековне државе примљен од стране Турака у службу као нерегуларна коњица и добио име »делија« (тур. људина, храбар, наочит, крупан човек, јунак). Делије, дакле, нису били Турци а што доказује и једноипоручни мач на седлу, оружје које Турци нису ни поседовали ни користили. Други део »заточника« се одметнуо у хајдуке како по Србији тако и широм Европе стекавши име »гусар«. Од »гусара« и делија који су се одметнули од Турака и прешли у Угарску настале су у 16. веку чувене лаке коњичке јединице - »хусари«;

Употреба мачевалачког оружја у коњици

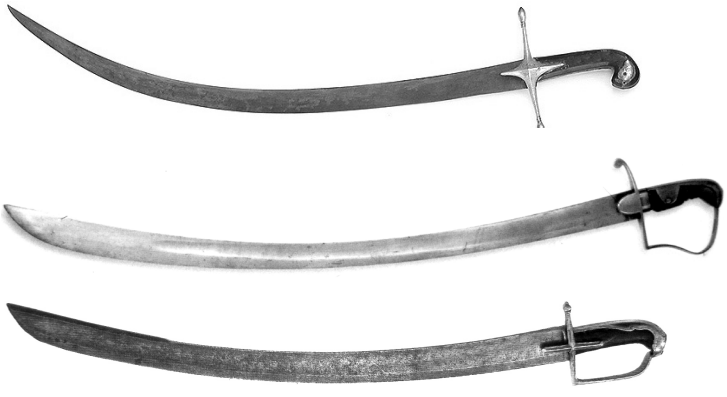
Постоје четири начина употребе мачевалачког оружја у коњици:

- Сечење
- Расецање
- Бод
- Гурање (ударац)

За сечење су коришћене средње или јако закривљене сабље, за бод су коришћене слабо закривљене сабље, палоши и широки мачеви, за расецање су коришћени палоши и широки мачеви, за гурање и ударац сви.

Сечења у коњици

Сечења у коњици се изводе сабљом. Сабља је врста мача са кривим сечивом који вуче корене од мача наоштреног само са једне стране. Ово оружје су први пут користили Скити, а у 2 веку п.н.е. било је омиљено оружје код Дачана. Користили су је највише номадски народи: Мађари, Турци, Авари, Хуни, Арабљани, а постојала је и код Персијанаца. Иако су неку врсту сабље користили још Римљани, Европа је ово оружје у највећој мери упознала за време крсташких ратова, а од 12. до 14. века. Крајем 18. века и јачањем војне коњице широм европских земаља сабља се почела уводити као главно и незаобилазно оружје. У том периоду се сабља почела користити и у двобојима као средство за разрачунавања официра, а веома често и цивила. Сабља је, наиме, била погодна за двобој када се желео избећи смртни исход који је углавном био правило када се користио рапир или шпада. У војсци је престала да се користи као оружје са укидањем коњице – рода војске чији је симбол и остала је у употреби и данас као ознака официрске части и достојанства.

Сабље - мачевалачко оружје за сечу у коњици

Сабља има због кривине центар тежишта на таквом месту (ван сечива) да он ударцу даје додатну снагу. Такође, механика закривљеног сечива обезбеђује да сваки замах за своје финале има контакт на оштрици (сечиво се не окреће и нема удараца пљоштимице) тако да наноси увек рез. Сечење (рез) сабљом је коришћено далеко чешће током борбе у метежу него у борбама које укључују пролазе јер у таквим борбама нема простора за кас или галоп коња па коњаници стално круже лево, десно, напред или назад тражећи прилику да изведу одбрану или нанесу сечење.

Са друге стране полукружни и кружни покрети руке са мачем (који су због кружне биомеханичке покретљивости зглобова чешћи) су природнији па их мачеваоци у борби чешће и користе. Из овог разлога још европски меровиншки коњаници су имали мачеве само за сечу тј. без врха. Овакви коњички мачеви су уједно због одсуства врха били одлична превентива против убода сопственог коња.

Дуїачка коњичка сабља се често врхом корица вукла по шлу - српски заставник, коњаник, 1837, др. Павле Васић; коњаник народне српске војске 1864, фото Флоријан Гантенбајн, Историјски музеј Србије.

Предност употребе сабље је у томе што због њене закривљености је могуће сечи противника чак и из десних положаја кад је десно а долази у галопу или касу (што се не сме са мачевалачким оружјем равног сечива). Сечење лаком коњичком сабљом је лако, брзо и не захтева пуно физичке силе али је и заморно због учесталости измаха и замаха. Сечива коњичких сабљи, за разлику од пешадијских, су шира, дужа, тежа и чвршћа. Из тог разлога је у 18. и 19. веку био чест случај да се коњаницима док пешке иду улицом сабља врхом корица вуче уз звекет по тлу. Корице су на делу који струже тло имале посебно ојачање у виду гребена који се код неких модела чак и мењао када се излиже. Овакво ходање је било незграпно, али је привлачило пажњу и погледе што је импоновало поноситим коњичким официрима.

На неким моделима лаких коњичких сабљи израђивано је ојачање сечива на првој трећини у виду проширења тзв. »јалман«. Ово ојачање не само да је већом масом повећавало инерцију - па и снагу ударца, већ је и отежавало његов лом. »Јалман« је био наоштрен и са горње (телућне) стране сечива.

»Јалман«, ојачање сечива при врху сабље

Тежина коњичких сабљи, у зависности од рода коњице иде од **1,8** до **2,1** килограма а ширина сечива износи 3-4 цм

Сечења највише изводи лака и средње тешка коњица наоружана лаким и средње тешким сабљама.

Међутим рез сабљом углавном ствара посекотине које су плитке а често и безначајне ако сабља наиђе на дебели шињел, ранац, шлем итд. У коњичким биткама 18. века забележени су масовни судари где су целе јединице у једном тренутку падале као покошене а бојно поље остајало прекривено крвавим телима војника и коња. „Пустош би трајала једно време а затим би војска устајала и уз јауке одлазила у санитет на превијање." Сечење сабљом је, наиме, ефикасно избацивало из строја, али обично није убијало изузев ако је сечење нанешено по врату

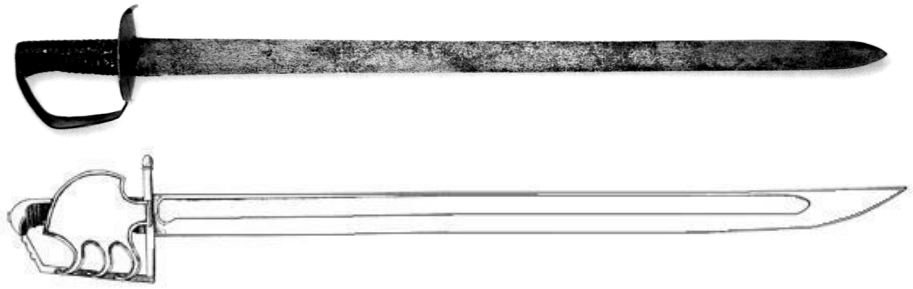
или незгодно по слепоочници. Из тог разлога у једном документу везаном за борбе у устанку 1804. године Србима је препоручено од стране руских официра да у борби прса у прса увек пре користе убоде јатаганом но ударе сабљом јер било је „...солдата преживелих и после **30 удараца сабљом**..."

Намена сабље је, дакле, рана која противника избацује из борбе али га и истовремено оставља живог за заробљавање, испитивање или просто отежавање кретања јединице која се мора петљати са рањеницима.

Средње или јако закривљене сабље због своје форме нису згодно оружје кад их треба користити за бод. Зато се она употребљавала само против коњице исто тако наоружане сабљом. Такође, сабља је због своје закривљености и краћа па уколико противник има равнију сабљу или равни палаш он ће, јер је дужи, погодити пре противника наоружаног сабљом него што ће сам бити погођен.

Расецање

Разлика између сечења и расецања је иста као при употреби сатаре (секире) и ножа. У првом случају оштрица раскољује и продире снагом у другом случају оштрином. У првом случају кретањем у сусрет површини за сечење (90 степени) у другом случају повлачењем по површини (180 степени). Расецање ствара увек дубље и теже посекотине. За расецање се користе ***палаши*** са равним сечивом и ***мачеви широког сечива***. Сва ова оружја имају сечива 4-5 цм ширине.

Мачеви за расецање у коњици (палаш и широки мач)

Расецање се користило више у борби у јуришу и пролазу јер да би нанели овај ударац потребна је додатна енергија од кретања коња.

Оружја за расецање су уведена у употребу зато што се појавила потреба за коњичким мачевима који ће бити погодни не само за бод већ и ефикасније сечење у пролазу. Ово дуго оружје било је, међутим, тешко за маневрисање у коњичкој борби када је долазило до метежа. Такође, ови мачеви су масивни и тада је заморно с њима измахивати и замахивати. Расецања највише користи тешка коњица.

Бод

Генерално бод је више смртоносан него сечење. Капетан британских драгона је писао о Французима који у борби користе бод:"... једва један Француз преминуо од задобијених рана, иако страшно исечен, док 12 енглеских војника је погинуло на лицу места због рана од бода." Било је свуда бројних случајева где су коњаници добили многе посекотине и наставили борбу. Сечење човека или коња увек је резултирало са много крви, али није било опасно по живот. У бици код Лапочина мајор Потапов вођа руских хусара је окружен француским хусарима добио 7 рана у главу пре него што су га другови спасили. Ниједна од ових рана је била смртоносна. Из овог разлога се у француској коњици користила мање закривљена сабља која је лакше и дубље продрла кроз одећу у тело од закривљене сабље.

Палаш, мач погодан за бод и расецање

Тежиште овог оружја било је близу балчака што је омогућавало да се лакше држи рука са њим испружена према противнику. Сабље за бод имају ширину од 3-4 цм. Слабо закривљена сабља је, међутим, због тежишта при балчаку била слабо оружје за расецање или сечење.

Предности бода у коњичкој борби

- Кад противник подиже сабљу за сечење отвара торзо и излаже га боду
- Бод је бржи од сечења јер прелази краћи пут до мете
- Након блока се брже узвраћа бодом него сечењем
- Мање је заморно у борби бости него сећи јер нема измахивања

Мане бода у коњичкој борби

Иако је бод ефикаснији од сечења, он се ређе користио у коњичкој борби из више разлога:

- Тешко је брзо извести бод и извадити сечиво из противниковог тела да би се нанео следећи бод. Разлог овога је тај што сечиво због силине бода најчешће продре толико дубоко да мач више није могуће ни брзо ни лако извадити. Из овог разлога половином средњег века, а и раније су израђивани мачеви са веома необичним сечивима која су спречавала да бод буде толико дубок да се мач не може извадити из погођеног противника.

Мач са граничником бода (истовремено и кука за хватање и отварање штита)

Но, мачеви са оваквим сечивима су били из других разлога непрактични па и нису узели више маха у коњици.

- Приликом наношења бода на јуришника сечиво се могло сломити, остати у погођеном, доћи до повреде шаке или бити чак збачен са коња. Да би се ово избегло коњаници су изводили плитак бод да би могли сабљу брзо извући у назад али тада обично тај бод није био смртоносан
- Ако је бод погађао кирасу или неки јачи део оклопа сабља се могла сломити или је обично склизнула у страну без ефекта.
- Напад бодом често је промашивао због мале и уске зоне дејства бода.
- Напад бодом у јуришу се могао лако ескивирати и избећи или одбранити
- За ефикасан бод коњаник се морао нагнути напред а тада је био изложен главом за узврат након блока или директно сечење по глави након промашаја.

Из ових разлога су у тешку коњицу (која је углавном изводила бодове) уведени палаши и мачеви са широким сечивима. Они су као оружје средње тежине јачи и теже се ломе. Они су због равног сечива погодни за бод али и због веће ширине и тежине сечива погодни за расецање у јуришу и пролазу. Ови мачеви, дакле, нису били специјализовани ни за бод (сувише тешко сечиво са балансом према врху) ни за сечење (равно сечиво) али су осредње погодни и за једно и за друго.

Гурање (ударац)

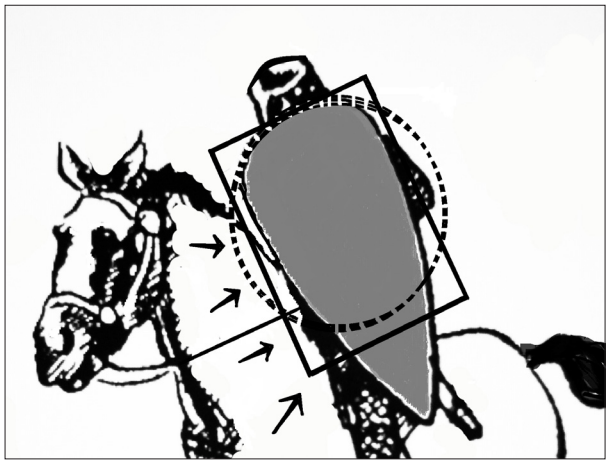
Ударац се користио најчешће у случају борбе у метежу, а када је коњаник пришао коњем до коња и ступио у дуелну борбу. Тада се противнику у главу изводио ударац балчаком или јабуком сабље или мача, а са циљем да се траумом избаци из седла.

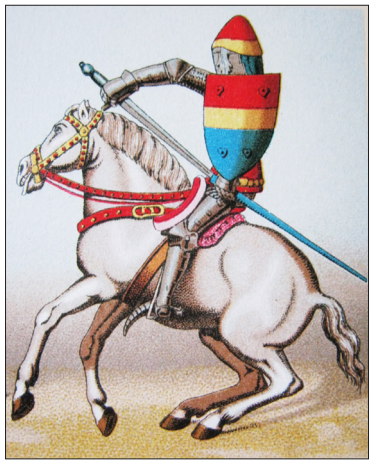
Гурање се користило исто када су коњаници ступили у борби на контактној дистанци али нису имали простора, могућности или времена да изведу ефикасно ударац у главу. Тада се обично противник балчаком мача, уз употребу друге руке на телућу сечива, гурао како би изгубио равнотежу и пао са коња.

Заштитна опрема у коњици

За заштиту од дејства мача у коњичкој борби у почетку су кориштени коњички штитови. Ови штитови су прво били округли пошто би правоугаони штит ивицом ударао у коњски врат. Но, мана округлог штита је била што слабо брани бок (стомак) и бутине. Из тог разлога су коњаници у употребу увели троугаони штит. Он не закачиње коњски врат али покрива добро површине

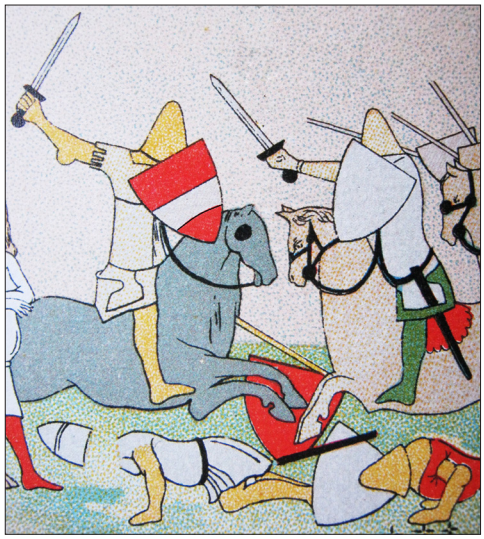
које округли није покривао. У почетку су троугаони штитови били дужи зато што се штит није пребацивао током борбе на супротну страну пошто је кориштен уз копље, а њиме се боло са леве стране коњаника кога је штитио његов штит са исте те стране.

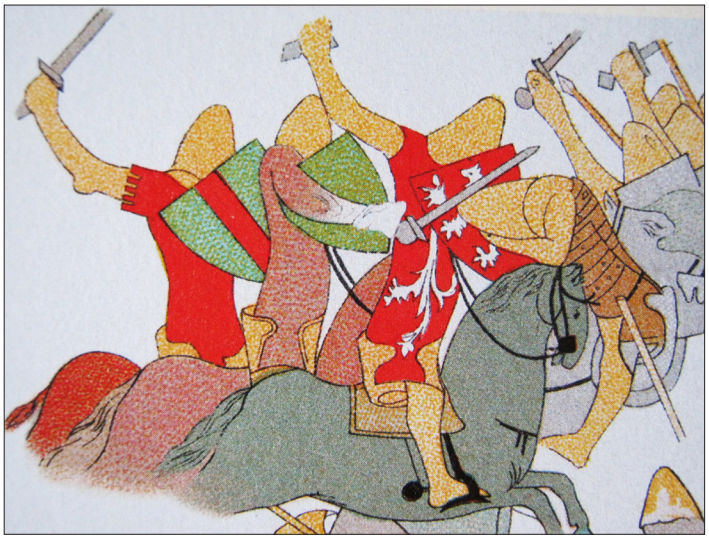

Прво средство заштите у коњичкој борби 13-14. века – коничкиштит на левој страни, August Racinet, »Историја костима«, 1888.

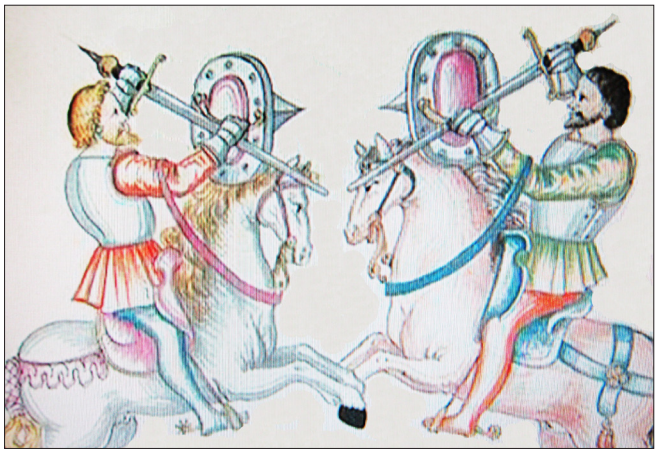
Овакав начин борбе је и диктирао једну тактику борбе у одбрани али другу у нападу. Наиме, највећи број коњаника је у одбрани тежио да се постави тако да му противник буде на левој страни, дакле, код штита. Но, то је положај у коме је дејство мача за офанзивне радње ограничено, а мач је у то време управо био офанзивно оружје (пошто је штит био дефанзивно). Из тог разлога су коњаници у нападу тежили да противнику приђу са његове десне стране пошто је он тада био принуђен да пребаци штит на десну страну (витешки борбени коњ се често називао и *»дестријер«* - од латинске речи »дехстра« - десна страна зато што се ка противнику води на десну страну). Из овог разлога (потребе мобилности троугаоног штита) он је смањен по димензијама и добио је димензије средњег пешачкиг штита.

Тешкоће употребе штита и мача у коњичкој борби 13. века кад се противник налази са десне стране, August Racinet, »Историја костима«, 1888.

Но, чак и овако смањен штит није било лако користити против нападача који прилазе са **десне стране** а тада је његов положај и у овом случају смањивао покретљивост мача и сметао у мачевању. С друге стране манипулација штитом у левој руци а мачем у десној отежавало је управљање коњем које се у борби није изводило помоћу узда већ помоћу мамуза и колена. Из свих наведених разлога коњаници су покушавали ове проблеме решити на разне маштовите начине. Један од њих је био да се користе мањи округли штитови који се држе истовремено уз сечиво мача а борба се води слично техници пешачке борбе баклером и мачем из 13. века.

Коњичка борба техником здруженог штита и мача, из Codex 10799, непознатог аутора, 1623.

Међутим, било како било штитови су у коњичку борбу мачевима уносили доста компликација. Из тог разлога су коњаници почели за заштиту носити пун оклоп (тешка коњица) који је покривао цело тело.

Коњаници од тог тренутка не само да лакше управљају коњем већ и мач почињу користити пуним капацитетом тј. како за напад (офанзивно) тако и за одбрану (дефанзивно).[1]

Али борба без штита мала је још неке предности. Наиме, коњаник у оклопу је током борбе имао ненаоружану руку слободну и спремну за низ дуелних радњи. Међу овим радњама најтипичнија је била хватање руба противниковог штита и повлачење коњаника са коња или његово отварање за бод или сечење. Сви наведени разлози су, дакле, допринели да се са појавом оклопа из коњичке борбе сасвим избаци штит.

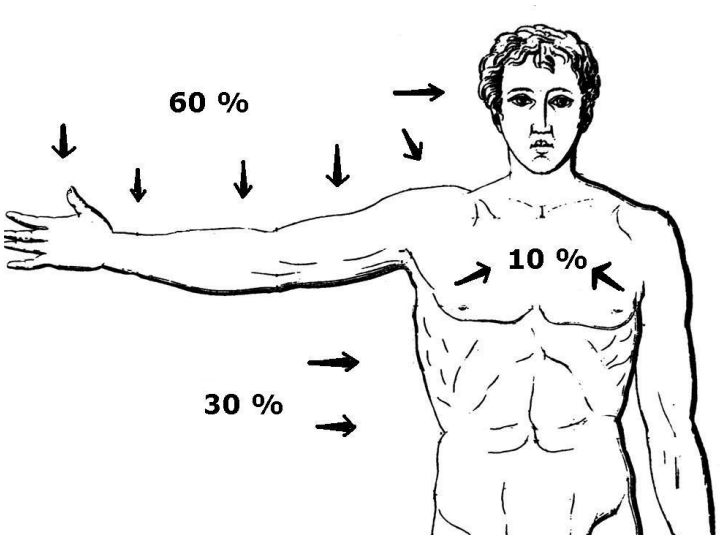

Хватање руба штита противника са циљем отварања за сечењеПун оклоп 16. века - друго средство заштите у коњичкој борби, August Racinet „Историја костима“, 1888.

Но, пуни средњевековни оклоп јако отежава кретање коњаника, посебно у борби прса у прса – у метежу. Такође, пун оклоп замара у дужој борби (посебно ако је противник лака коњица) а уколико коњаник у њему бива збачен или свучен са коња (пешадија је за то користила разне куке, глеве, партизане итд.) готово је немогуће да се на њега поново попне или да се у оштећеном оклопу од пада бори. Зато коњаници скидају тешки оклоп и боре се највише уз ослањање на своју мачевалачку вештину. У таквој врсти коњичког мачевања, међутим, постоје зоне на мачеваоцу које су изузетно изложене погоцима. Реч је о торзу, глави и десној руци, а који су процентуално били најчешће повређивани.

1 Овакав развој догађаја је од великог значаја за историју мачевања. Наиме, док су мачеваоци на тлу одбране могли лако изводити или штитом или ескивирањем – па је мач био начелно офанзивно оружје, у коњици су коњаници били принуђени мач користити и дефанзивно – за блокове. Та нова тактика борбе у коњици је, дакле, утрла пут (поред мачевања једноипоручним мачем) и промени тактике употребе мача на тлу. Он се убрзо почео све више користити и у мачевању на тлу равноправно као офанзивно-дефанзивно оружје. Доказа за постојање утицаја технике коњичког мачевања на технику пешадијског има још. Тако нпр. мулинетна (кружна) сечења у пешадијском мачевању воде директно порекло од коњичког у коме је овај покрет сабљом (мачем) од огромног значаја.

Најчешће зоне рањавања у коњичкој мачевалачкој борби

Из тог разлога тешка коњица је за одређене зоне тела задржала извесна заштитна средства. Тако се углавном користе нараменице, надлактице и кирасе – грудни оклоп који штити торзо. Кирасе су израђиване од метала и састављене су од два дела, грудног и леђног. Многи коњаници су носили кирасе и са заштитним плочама за бутине које су често биле повређиване случајно.

Заштита ɪруди у коњичкој борби: металн кираса (ɪрудни и леђни део) и металн кираса са заштитом за бутине

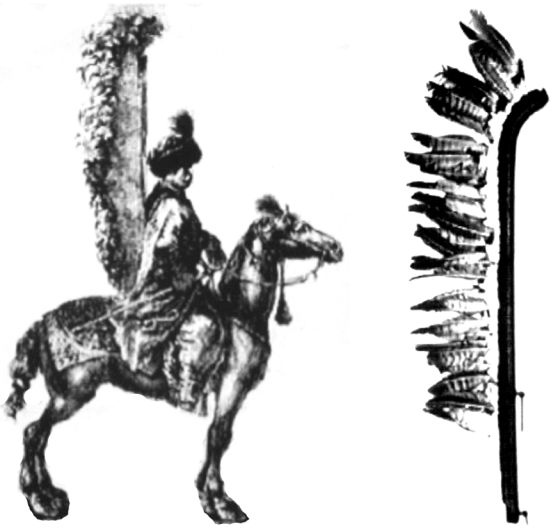
Лака и средња коњица за заштиту тела користи тешки сукнени капути, уролано ћебе дијагонално (са десна на лево) пребачено преко леђа и рамена али и ранац са војничком опремом који се некад носио чак и спреда постављен да штити од убода.

Лака коњица је често на униформама носила разне врсте металних ***тока*** које су густо покривале груди и нису имале само естетски значај већ су и штитиле од слабијих сечења.
Ернст Максимилијан описао је борбу са француским коњаницима 1813: "...дебео велики капут, који су носили преко рамена их је добро штитио па су били прилично отпорни на посекотине, а наши коњаници нису обучени да боду нити је наша оштрице сабље довољно дуга да их досегне."

Кад је реч о заштити руке сабља има развијен **рукобран** који штити шаку десне руке. За држање сабље користи се дужа рукавица која покрива и део подлактице. Рукавица тешке коњице се обично састоји од два дела: меког код шаке због покретљивости и тврдог (пресована кожа или метал) који покрива подлактицу. За заштиту главе тешка коњица, због нагињања напред за бод и излагања главе сечењу, користила је метални шлем. Лака и средња коница за заштиту главе користила је разне капе и кациге од од пресоване и лакиране коже са вертикалним рамовима и ојачањима те јастучићима за амортизовање удараца.

Интересантну заштитну опрему су користили пољски коњаници „крилати хусари". Они су имали или за седло или за окоп иза леђа везану једну или две вертикалне шипке за које је било причвршћено перје. Та „крила" која су лепршала при кретању коња нису имала само симболичку

и психолошку намену само намену лакшег препознавања у метежи битке, психолошког утицаја буђења страха и одвођења пажње већ су служила и као ефикасна заштита од сечења сабљом по потиљку или леђима након мимоилаза коњаника.

»Крилати хусар« и крило за заштиту леђа и врата од сече након мимоилажења

Техничке радње мачевалачким оружјем у коњици

Техника мачевања у коњици у односу на пешадијску технику мачевања има доста специфичности, па и разлика. Тако нпр. о боду у коњичкој борби **Драгомир Војиновић (Тактика коњице 1926, Београд)** пише постављајући питање на које и сам одговара: *„Истина, последња алинеја чл. 302 прописује у употреби сабље са коња, да се бод десно и у десну страну изводи руком у кварту окренутом тако, да нокти дођу горе (шака у 10 сати, IV моцион, зато што је рука превише изложена сечи са стране у метежу итд. – прим. аут.)... Е, лепо, зашто онда то исто правило (члан 63. и 64.) прописује да се тај исти бод, при радњи сабљом пешке изводи са положајем руке у тиеце (шака у 2 сата, II моцион – прим. аут)? Очевидно је зато што у последњем случају – пешке, нема могућности против-налета као на коњу...*

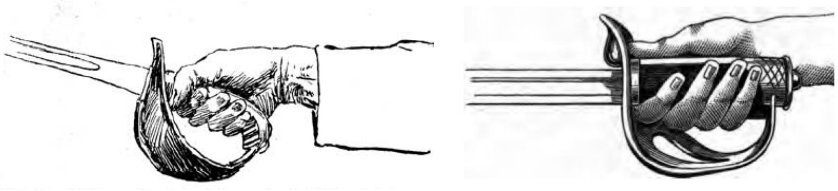
Није ли онда штета обучавати коњаника више од три месеца да пешке боде на десно са песницом окренутом на доле, па после на коњу кварити то и учити га сасвим обратно да изврће песницу на горе? Све те измене буне војника. Он се томе тешко привикава и остаје му дуго у глави оно што је на почетку научио...он ће се у рату сабљом служити само са коња а не пешке; стога, дакле, нека се учи и пешке првенствено онако, како ће то требати да ради на коњу...« Аутор, међутим, не поставља себи питање шта ће чинити коњаник кад се нађе у условима борбе на тлу са пешадијом, или буде принуђен на цивилни двобој сабљама а научио је да брани се од бода са десне стране коњички?

Иако само мачевање у коњици није сувише компликовано јер се своди само на радње мачем у горњим положајима и уз неколицину врста сечења, бодова и узврата због сложености околности у којима се мачевалачко оружје користи »обука код коњице је веома компликована и тешка, те треба дужи рок служења и више вештине за правилно извођење него код пешадије.« **Драгомир Војиновић (Тактика коњице 1926, Београд)**

Заједничке рипремне радње за сву коњицу

У основне припремне радње спада 1. *Хватање дршке сабље-мача кроз темњак*; 2. *Вађење мача-сабље из корица и постављање у припремни положај*; 3. *Покретање коња у кас.*

1. За разлику од лаке пешадијске сабље која се увек хвата са палцем на дршци (полуобухватом) у коњичком мачевању, зато што су ударци и блокови веома јаки, она се хвата, када је реч о сечењима и блоковима сечења увек обухватом целе дршке а када је реч о бодовима палашима или слабо закривљеним сабљама са палцем на дршци. Многи палаши, да би хват са палцем на дршци био чвршћи, су конструктивно имали посебно улегнуће на гарди у које се могао поставити врх палца.

Хватање коњичке сабље обухватом и полуобухватом

Коњичка сабља по правилу поседује ***темњак*** - гајтан везан за дршку или балчак на чијем се крају налази украсна кићанка. Намена ***темњака*** је да задржи везану сабљу у руци коњаника уколико му она током борбе буде избијена ударцем.

Хватање дршке сабље кроз темњак

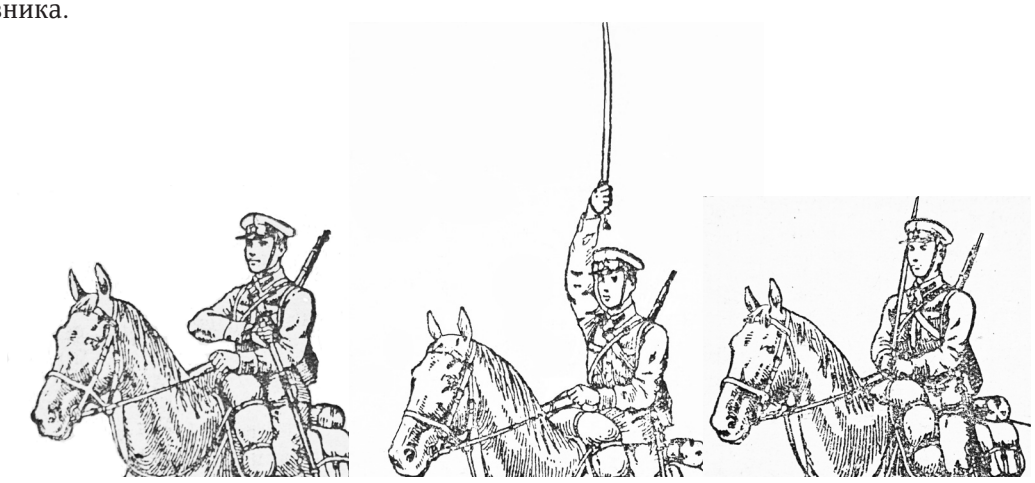
Пракса везивања мачевалачког оружја за руку коњаника није тековина новијег доба. Она води порекло још из римског доба и пренела се од средњег века све до новог века. Мачеви нису били везивани само за шаку већ и за корице мача. Предпоставља се да ова пракса води порекло од степских коњаника из периода велике сеобе народа.

Коњаник средњег века са мачем који је ланцем везан за корице и коњички рапир из 17. века са рупом на јабуци предвиђеном за везивање

2. Вађење мача-сабље из корица:. Први раздео: »Пребацити десну руку преко леве, провући шаку кроз омчу темњака, обухватити рукохват дршке свим прстима и извући сабљу за једну шаку. Други раздео: Извадити сабљу из корица и издићи је врхом на више тако, да је десна рука потпуно испружена, оштрица у лево. Трећи раздео: Спустити руку са сабљом доле, ставити је телућем у згиб десног рамена, шаку десне руке ставити на шаку леве. Мали и домали прст држати како је згодније, помажући њиме левој руци управљању коњем. Сабља се држи за држак кажипрстом и средњим прстом спреда и палцем позади;врх сабље се не наслања на раме.« (»Коњичко стројево правило«, Југословенска аримија, 1946).

3. Са извађеном сабљом-мачем у припремном положају коњ се покреће у кас у правцу противника.

Вађење сабље из корица и постављање у припремни положај, (»сабља к десном рамену«), »Коњичко стројево правило«, Југословенска аримија, 1946

Бојеве радње

Коњица се у борби користи на више начина и у складу са тим њено мачевалачко оружје се користи на разне начине. Коњица се у борби користи на два начина:

1. Против коњице
2. Против пешадије.

Техника коњичког мачевања није иста кад се користи против пешадије и коњице из више разлога. **Први** је што се сечења и бодови сабљом против коњице и против пешадије изводе на мете које не само да су на различитим висинама већ и различитим положајима у односу на коњаника. **Други** је што се акције коњице против коњице изводе из покрета на покретно док акције коњице против пешадије готово на непокретну мету (поредећи са покретљивошћу коњаника). **Трећи** и најважнији разлог је што док у борби на тлу ударац сабљом зависи само од кретања два мачеваоца у борби на коњима зависи од кретања два мачеваоца и два коња, а у борби коњице против пешадије од кретања мачеваоца на коњу, коња и противника пешадинца. Све наведено утиче на специфичности и разлике у употреби сабље коњаника против другог коњаника у односу на пешадинца.

Употреба коњице против коњице

Уколико се коњица користи против коњице борба се изводи на три начина:

а) У пролазу
б) У метежу
в) У сустизању (гоњењу)

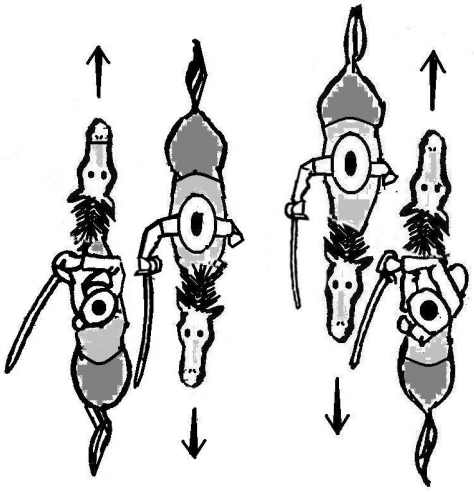
Постоје такође, и извесне разлике у начину употребе мачевачког оружја зависно од формације коју заузима коњица у свом кретању. Не може се, наиме, на исти начин сећи и бости уколико су коњаници у расутом кретању, смакнутом строју, широком строју, примакнутом строју... пошто коњаник који изводи сечење увек то чини и с обзиром на свог колегу са коњем који је са њим у строју. У ову тему се, међутим, нећу даље упуштати.

Употреба коњице у пролазу

Сабља-мач се доводе у положај измаха за сечу или пружене руке за бод а коњ се из каса води у галоп.

У коњичкој борби у пролазу могуће су само две варијанте положаја коњаника: противник наилази са наше **леве стране** или противник се наилази са наше **десне стране**. Слаба страна сваког коњаника је његова лева страна зато што му је најлакше јер држи сабљу у десној руци, да дејствује на десно а најтеже да дејствује на лево.

Уколико држимо сабљу (мач) у десној руци а противник је дешњак у равноправном смо положају и исто је да ли нам наилази са наше десне или леве стране. Уколико, међутим, прилази са наше леве стране а оружје држи у левој руци он је у предности као што смо и ми у предности ако такав коњаник наилази са наше десне стране. Уколико је противник левак и наилази нам са наше леве стране најбоље је не покушавати деловати офанзивно (изводити сечење или бод) већ дефанзивно - извести неку од одбрана. Уколико је, међутим, противник левак а наилази нам са наше десне стране обавезно треба деловати офанзивно и изводити сечење или бод а очекивати од противника да ће извести неку од одбрана.

Пролаз са десне и пролаз са леве стране

За борбу у пролазу постоје још нека правила

1. Коњ у галопу развија брзину од око 50 километара на сат што значи да једна коњичка јединица иде у јуришни сусрет другој мимоилазним брзинама од око 100 километара на сат. У таквој ситуацији коњаници немају времена и могућности за мачевање у смислу вишеструке размене удараца, блокова и узврата. Акција се састоји само у једном сечењу или боду који има за циљ да одмах избаци противника из строја, али таквом сечењу или боду који омогућавају да се сабља (мач) након њега нађу одмах у положају из којег може даље да делује по по истом противнику док се мимоилазе или другом противнику који иде у сусрет. У коњичкој борби у пролазу, дакле, могуће је извести **највише две** техничке радње мачевалачким оружјем.

2. Када коњичка јединица иде у јуришни сусрет другој коњичкој јединици више се изводе сечења него бодови. Разлог је једноставан: уколико се неправилно изведе бод на мету која пролази постоји велики ризик да ће оружје остати у противнику или ће се поломити. У таквим случајевима сабљу (мач) није могуће извући не само јер због кретања у супротним смеровима

нема времена за то већ и јер је такав бод увек јако дубок па се сечиво заглављује. Бод је у том смислу још ризичнији уколико противник поседује неку врсту металног оклопа. Тада уколико се мач не сломи остаје сигурно заглављен у пробијени оклоп.

Крајем 14. века су витезови у Француској у коњичкој борби користили кратки шиљати мач намењен за пробијање оклопа. Овај мач због својих малих димензија је било лако након бода извадити из погођеног. Но, наведени кратки мач је у коњичкој употреби био кратко пошто тако наоружани коњаници су морали користити сложену и тактику борбе (скраћење дистанце) против коњаника који су користили дугачке мачеве. Такав начин борбе је имао извесне предности уколико је реч о борби у метежу, но, имао је све мане уколико је реч о борби у пролазу.

Употреба кратког мача у коњици XV-XVI века, илуминације из XV века

Коњаници 18. века који су поседовали мање закривљене сабље и равне палаше у пролазу су обавезно користили бод против коњаника наоружаних кривом сабљом али уз поштовање одређених правила везаних за начин извођења бода на противника у пролазу. Наиме, за извођење бодова сабљом (слабо закривљеном), палашем или мачем током борбе у пролазу веома је важно коришћење оружја уз поштовање одређених правила. Наиме, уколико се оружје у тренутку бода не држе са **правилним моционом** у шаци готово је сигурно да ће доћи или до повреде шаке, лома сечива сабље (мача) или останка оружја у противнику (саморазоружања).

СЕЧЕЊА по коњици у пролазу

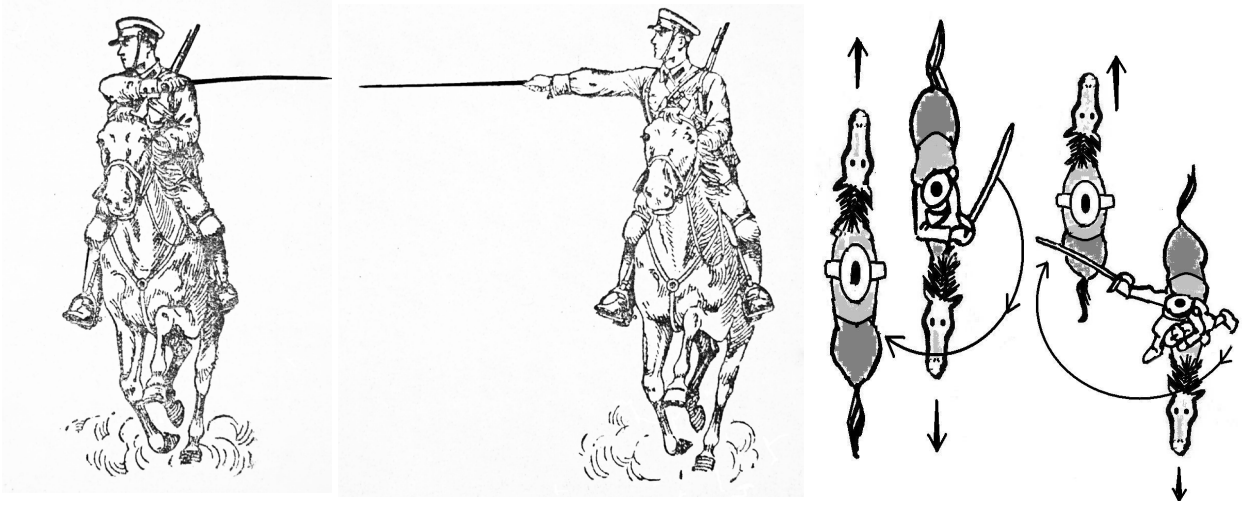
За сечења **САБЉОМ** против коњице користе три врсте резова: **хоризонтални**, **коси** и **вертикални**. Сви ови резови се изводе из горњих положаја у горње положаје као **линеарни** и као **кружни** (мулинетни). У коњичкој борби нема сечења из доњих позиција на горе. Сечење се изводи целом руком, свом снагом и уз повлачење сабље ка себи а при удару треба да се чује фијук сечива (**Драгомир Војиновић, Тактика коњице 1926, Београд**). Сечиво у тренутку сече увек треба да је оштрицом усмерено према правцу удара. Покрет сечења треба да прати и покрет торза коњаника. Тако за сечу на доле изводи се подизање у седлу на узенгије појачавши ослонац на колена, за сечу хоризонталну изводи се полуокрет торзом не лево или на десно (без подизања

у седлу), за сечу косу изводи се полуокрет заједно са подизањем у седлу. Након изведене сече се увек мулинетом сабља доводи у положај новог измаха или у положај за бод.

Линеарна коњичка сечења

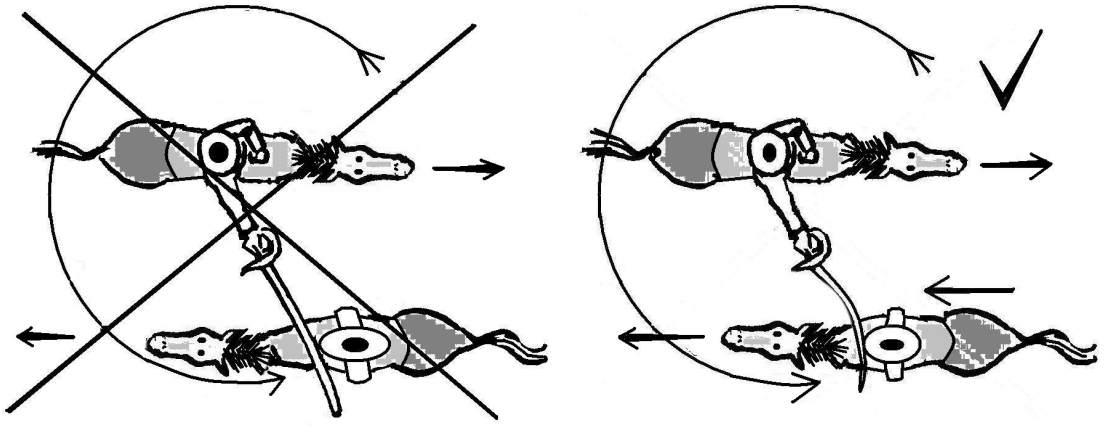
Хоризонтална сеча.

Када је противник **на десној страни** изводи се **сеча на десно** тј. са лева на десно (10-2 сата). *Коњаник измахне са леве стране (балчак код левоī рамена) уз полуокрет на лево толико да му балчак дође код левоī рамена, врх сабље назад, оштрица напред, шака II моцион и сече свом снаīом уз полуокрет на десно по врату или īлави противника а затим мулинетом изнад īлаве враћа сабљу у предходни положај измаха* (**„Коњичка егзерцирна правила, Београд, 1911**).

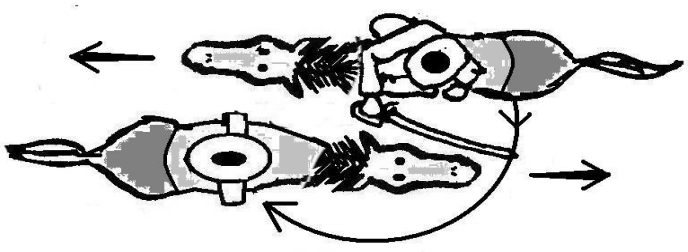

Сеча са лева на десно (у пролазу), »Коњичко стројево правило«, Југословенска аримија, 1946

Противник који нам долази у сусрет са наше десне стране може се сећи и са **десна на лево** (2-10 сата) али само уколико се поседује крива сабља а никако палаш, равни мач или слабо закривљена сабља. Не смеју се, дакле, наносити сечења »у сусрет« кретања противника тј. са десна на лево јер су ризична за руку онога ко их изводи. Уколико се, међутим, поседује крива сабља не постоји овај проблем зато што сама кривина овог оружја ударац претвара у клизање.
За сечење (2-2) балчак криве сабље се поставља код десног рамена, врх у назад, шака IV моцион, полуокрет торза у десно и сечење на лево уз опружање руке и полуокрет торза у лево.

Сеча равним сечивом са десна на десно се не изводи, док се са кривим сечивом изводи

Сечење са лево на лево „у сусрет“

Друго сечење се изводи са десна на лево (2-10 сати)*: коњаник уз полуокрет на десно измахне толико да му балчак дође десно од десног рамена, врх сабље назад, оштрица према напред и сече пуном снагом у лево уз полуокрет на лево да противника удари по врату или глави а затим мулинетом изнад главе враћа сабљу у предходни положај измаха.*

Оба наведена сечења се могу у пролазу изводити свим врстама мачевалачког оружја. У овом случају се, дакле, смеју наносити сечења „у сусрет“ зато што је положај руке и оружја такав да нема никаквог механичког ризика по оног ко их изводи.

Важна напомена: код свих врста хоризонталне сече коњаник мора сабљом измахивати и замахивати увек »с рамена на раме« зато што је то висина сабље са којом није могуће закачити главу свога коња.

Коса сеча. Ако је противник са наше леве стране изводи се сеча са десна горе на лево доле (2-8 сати) а уколико је са наше десне стране сеча се изводи са лева на десно доле (10-4 сата). Коса сеча одоздо тј. у супротним супротиним смеровима се не изводи због главе сопственог коња.

*»Коса сеча на десно: Изводи са измах на лево, балчак више главе врх мало назад-лево, тело полуокрет на лево и дизање у седлу. Затим коси замах на десно са поуокретом тела на десно и враћање сабље кружним покретом (мулинетом) у предходни положај мулинета. Исто на лево али са супротне стране.«(***„Коњичла егзерцирна правила, Београд, 1911**).

Вертикална сеча се пролазу мање користи зато што лако промашује, пуно отвара а изводе само уколико је противник са десне стране. Изводи се сечењем (1-5 сати). *Коњаник измахује сабљом тако да му десна рука са балчаком буде од прилике у висини главе, а врх шаље у вис и мало назад, уздиже се у седлу на узенгије на прсте, и затим извршава сечу одозго на доле спуштајући се на стопала у узенгијама, и кружним покретом опет поставља сабљу у горњи положај измаха за сечу.* ***Вертикална сеча на лево се не изводи.***

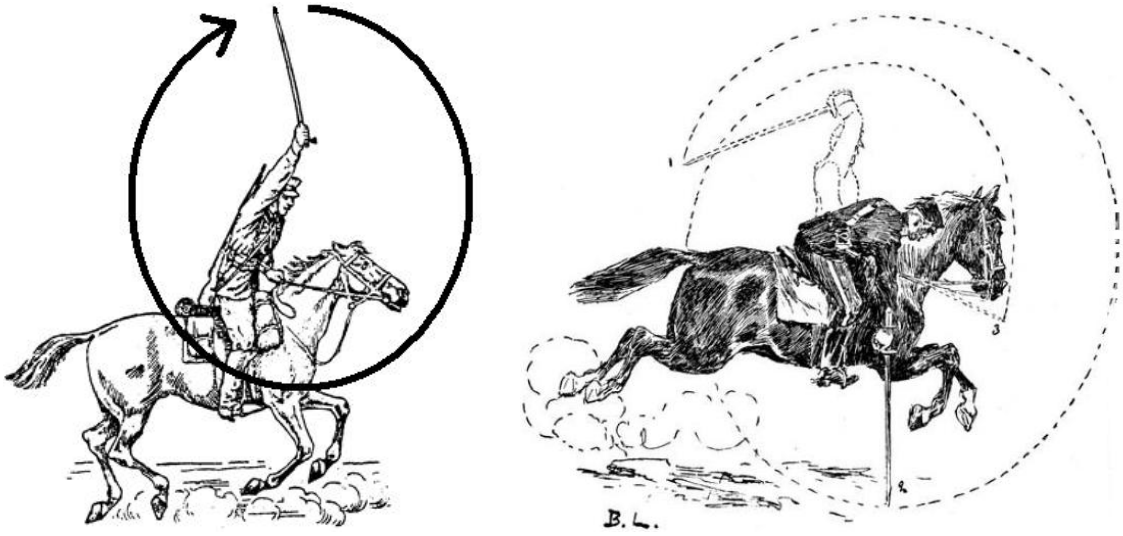
Вертикална сеча на десно (сечење 1), »Коњичко стројево правило«, Југословенска аримија, 1946; »Уставъ строевой казачьей службы«, 1891

Кружна (мулинетна) коњичка сечења

У принципу сва сечења у коњици се завршавају мулинетом зато што омогућавају да се након сваког изведеног реза сабља одмах постави у положај измаха за следећи рез, а што је од огромног значаја у коњичком бою. Мулинети се мање изводе у борби, у метежу, али увек у борби у пролазу.

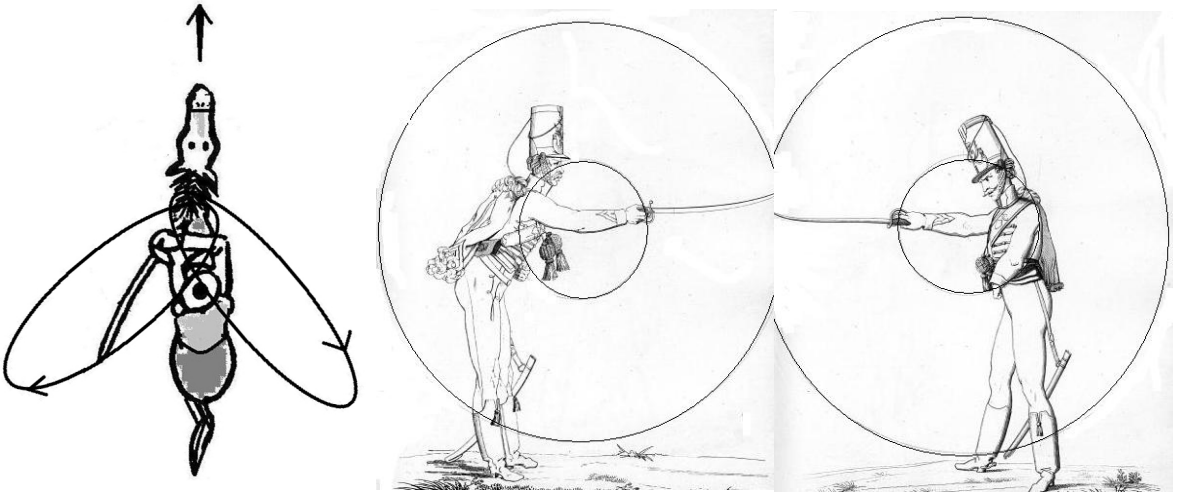
Основни положај за мулинет: коњаник подиже шаку са сабљом до висине очију и испред средине главе, оштрица сабље напред, врх горе и благо у назад. Из овог положаја се изводе само горњи мулинети – сечења *вертикална, коса* и *хоризонтална*.

Вертикални се изводи као кружна сечења 1 – дакле са десне стране одозго на доле. Вертикални мулинет се не изводи са леве стране.

Вертикални мулинет 1 (кружно сечење 1 које се понавља); мулинет при вертикалном сећењу пешадије (вертикални мулинет): „Instruktion i sabelfaektning foer kavalleriet „, Till Fots i dr., 1892

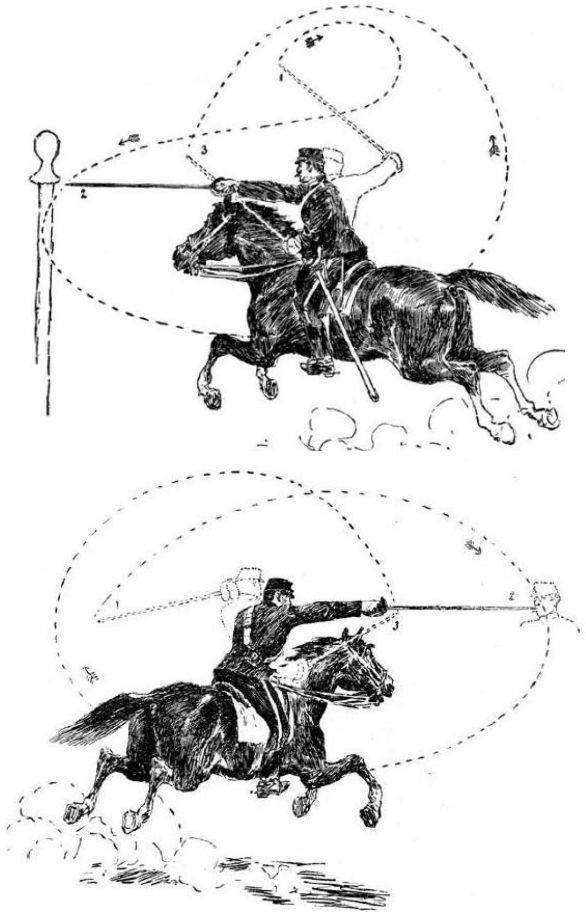
Кад је реч о косим мулинетима постоје горњи коси на лево и горњи коси на десно. **Коси на лево**. Са леве стране врата коња кружним кретањем врха сабље одозго на доле-косо (12-8 сати) док сабља кругом не дође у горњи положај. **Коси на десно**. Из горњег положаја у који се стигло из мулинета на лево изводи се кружно кретање одозго на доле-косо (12-4 сата) са десне стране врата коња, а све док се сабља не врати поново у горњи положај спремности за мулинет на лево. Сабља треба да кружи што даље од главе коња, а лева рука сасвим непокретна на јабуци седла. Коњаници увежбавајући мулинете треба да броје „1“ кад су на левом а „2“ кад су на десном.

Коси мулинет на лево и коси мулинет на десно; вертикални десни мулинет и вертикални леви мулинет против коњице, A. Muller, 1816.

Мулинети на лево и на десно из доњих положаја се **не изводе** зато што се може погодити сопствени коњ или коњ противника.

Горњи **хоризонтални мулинети** на лево и на десно. Изводе се изнад главе у виду кружења (витлања) сабљом на лево или на десно изнад главе. Ова сечења се користе и у јуришу и у метежу.

Горњи хоризонтални мулинет на лево и горњи хоризонтални мулинет на десно; „Instruktion i sabelfaektning foer kavalleriet „, Till Fots i dr., 1892

Важна напомена за сечења

Веома важно правило, а које се потенцира у свим приручницима коњице (изузев у последњем из 1946. године) је да се сва сечења, а **посебно у пролазу**, увек изводе везано са бодовима тј. да сваком сечењу увек треба да предходи неки бод.

Везани бод па сечу је могуће извести на противника који долази са исте стране зато што је бод дужи - први, па пружа и време и простор за сечу у наставку (уколико се изводе брзо).

Сечу па бод није могуће извести на мету са исте стране зато што је сечење на краћој дистанци па и нема простора и времена за бод који је дужи. Везана сеча-бод се изводи само на две различите мете са исте стране или супротних страна.

Након бода у десно (одозго и шака у I моциону) изводи се кружно хоризонтално сечење (мулинет) на лево и сечење иза главе на десно у лице противника који пролази. Ако се бод изводи у IV моциону мулинет се изводи на супротну страну и сечење по потиљку противника који пролази. Слична је ситуација и **након бода у лево** (одозго и шака у I моциону), изводи се мулинет на лево иза главе и противник који пролази се сече по потиљку. Ако је шака током бода у II моциону рука се повлачи након бода и изводи мулинет на десно иза главе и сече хоризонтално у лице противник који пролази.

БОДОВИ по коњици у пролазу

- Бодови се изводе равнијим сабљама, палашима и широким равним мачевима док се са средње закривљеним сабљама изводе ређе (и то само одозго) док јако закривљеним сабљама никако.

- Када је реч о боду у пролазу он се не наноси противнику директно у груди већ у бочну страну тела и то у његов десни бок, десну страну груди, десно раме, врат или главу (уколико се налази са наше десне стране) и супротно у његову леву страну уколико се налази на нашој левој страни.

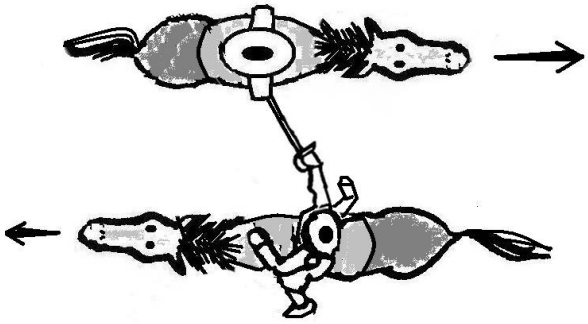

Бод у десно у пролазу - коњаник десно наноси бод уз подизање у седлу и нагињање напред

- Бодови се изводе уз подизање у седлу и нагињање напред према противнику уз пружање руке или уз пружање са истовременим ескивирањем противниковог сечења или бода.

- Бодови на противника у пролазу изводе се најчешће са балчаком мача подигнутим на горе (дакле одозго) али се могу наносити и хоризонтално, а у зависности од положаја руке противника

- Бод се никад не наноси у тренутку прилаза противника већ у тренутку мимоилажења или у тренутку кад је противник већ прошао.

Тренутак за наношење бода – кад су коњи у мимоилажењу, и место за наношење бода – бочна страна противника; Јохан Јакоби, 1614

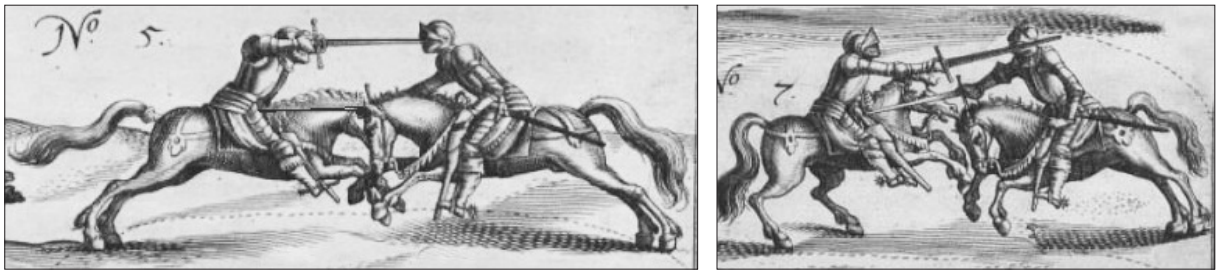

Бод из мимоилажења, Вилхалм Хутер, 1522

- Бодове у пролазу треба изводити постављањем сабље пљоштимице а никако са телућем горе или доле јер тада лакше долази до лома сечива.

- Бодови се увек изводе везано са неким од сечења тј. након бода следи други бод или сечење.

- У периоду употребе пуног оклопа тактика борбе се састојала у томе да коњаници би најчешће изводили нападе који су за последицу имали обострано истовремено убадање. Онај коњаник који је имао бољи оклоп, боље ескивирао или имао више среће да га противник промаши излазио је из овог типа борбе као победник.

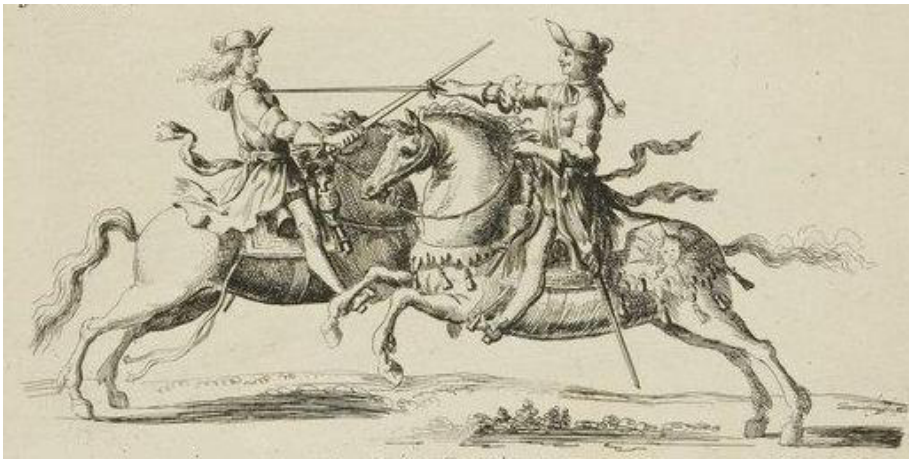
Обострани погоци бодовима и бодом-сечењем у оклопној коњичкој борби, Јохан Јакоби, 1614

- Директни бодови на противника се наносе увек уз неку од ескиважа тако да је ова врста напада истовремено и одбрана ескиважом од противниковог директног бода.

Одбрана ескиважом уз истовремени контрабод, „Les Vrayes Principes l'espee seule, dediéz au Roy,… Philibert de LA Touche , 1670.

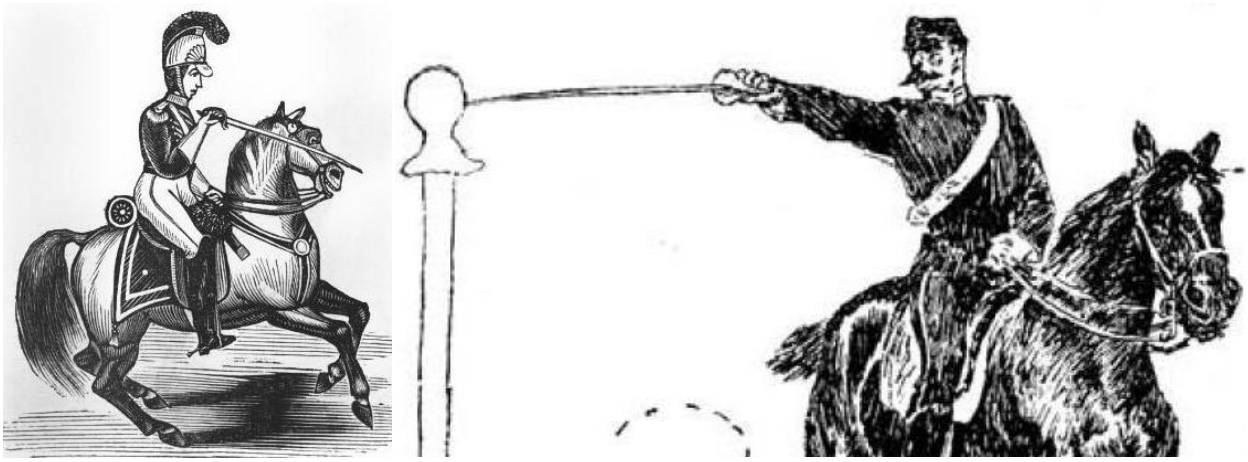
- Ако се бод не наноси уз истовремено ескивирање он се мора наносити индиректно – уз хватање и опозиционирање противниковог сечива и страну.

Бод индиректан – уз опозиционирање противниковог мача, „Les Vrayes Principes l'espee seule, dediéz au Roy,… Philibert de LA Touche , 1670.

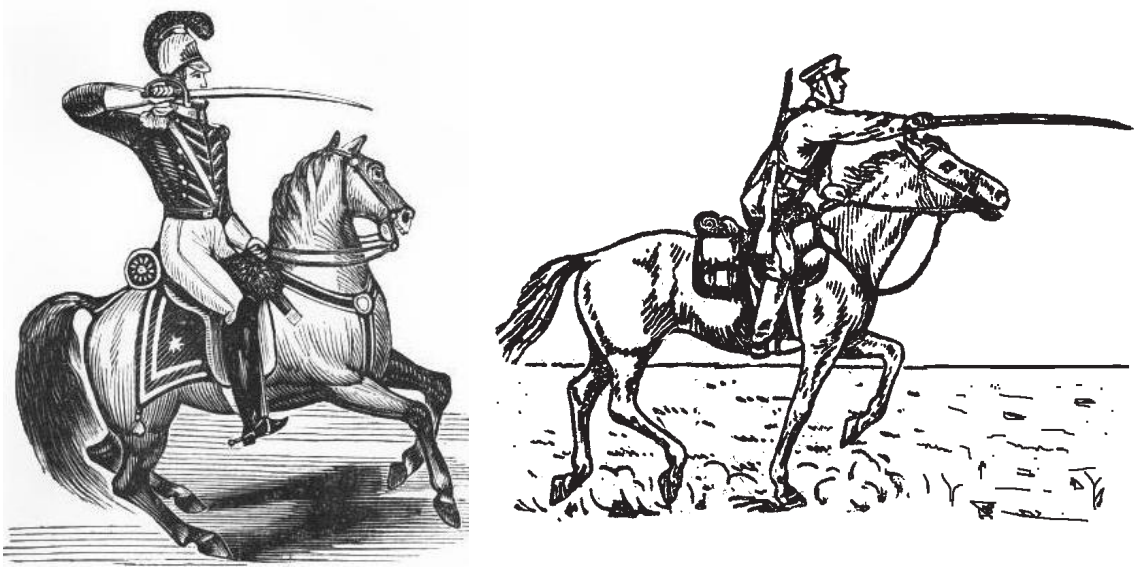
Бод у десно.

Наноси руком пруженом у јуришном положај за бод - самим кретањем коња и то на два начина: без ротација и са ротацијом шаке.

Положаји шаке и руке коњаника за извођење бода: шака у IV моциону (длан горе) – за бод без ротације; »A new system of broad and small sword exercise«, Thomas Stephens, 1843; „Instruktion i sabelfaektning foer kavalleriet „, Till Fots i dr., 1892.

- Ако се бод изводи **без ротације** шаке нужно је шаку одмах поставити у **IV** или евентуално **V моцион.** Уколико се, дакле, шака са мачем или сабљом у тренутку бода на десно налази у II, I или III моциону готово сигурно ће мачевалац остати без свог оружја, поломљеног сечива или са повређеном шаком.

Положаји шаке и руке коњаника за извођење бода: шака у I моциону (длан десно) – за бод са ротацијом; »A new system of broad and small sword exercise«, Thomas Stephens, 1843; „Коњичко стројево правило“, Југословенска аримија, 1946.

- Ако се бод наноси **са ротацијом** шаке она може бити постављена у II или I моцион да би се у тренутку бода брзо окренула у IV или V моцион. Друга могућност је да се бод отпочне са шаком у IV моциону да би се завршио са шаком горе и у I моциону. Једино тако ће сам пролаз убоденог противника извадити сабљу из тела и поставити је одмах у положај измаха за сечење или други бод.

Бод из пролаза са ротацијом шаке у I моцион, »A new system of broad and small sword exercise«, Thomas Stephens, 1843.

Бод у лево.

Бод се изводи са пруженом руком без ротације и нужно са шаком у **II** или евентуално **I моциону.** Уколико се, дакле, шака са мачем или сабљом у тренутку бода налази за бод на лево у IV, III или V моциону готово сигурно ће мачевалац или слетети са коња или ће остати са повређеном шаком и поломљеним мачем.

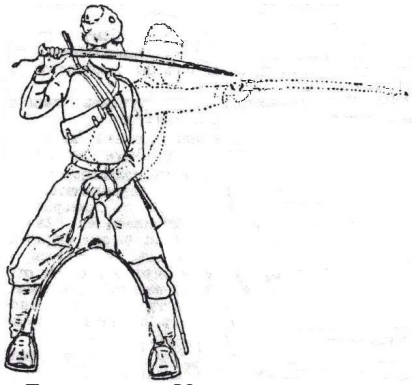

Оба коњаника изводе бодове у лево са шакама у I моциону

Међутим, бод са пруженом руком из јуришног положаја често је ризичан зато што га противник лако може склонити у страну ударцем по сабљи или опозиционирањем. Из овог разлога се користи и друга врста бода - пружањем напред повучене руке.

Бод у десно: „Коњаник приноси балчак према десној сиси, држећи десну руку до лакта у назад и управља врх сабље у груди непријатеља. Прсти су десне руке окренути горе (IV моцион), затим испружа десну руку и свом силином боде, изокрећући шаку (или остављајући је у IV моциону) тако да прсти дођу у десно (I моцион), а оштрица у вис нагињући се за сабљом. Пошто је извшио бод хитро повлачи сабљу назад из тела непријатељевог и стаје у став...“ (**„Коњичла егзерцирна правила, Београд, 1911**)

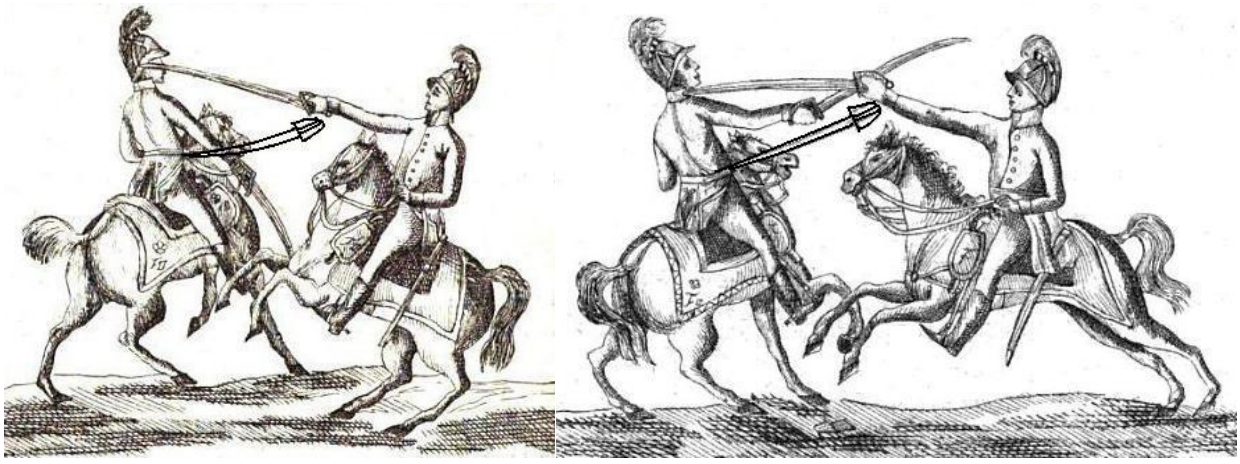
Бод у лево:“Коњаник повлачи десну руку назад тако да му балчак дође у висину према десном уху, оштрица сабље окренута у вис (I моцион) а врх према непријатељу. Даље као што је облашњено за бод на десно.“ (**„Коњичла егзерцирна правила, Београд, 1911**)

Бод у лево, „Уставъ строевой казачьей службы“, 1891

Бодови са варком (финте)

Наносе се увек кад противник на напад бодом реагује неким пуним блоком (врх његовог мача је у тренутку блока усмерен горе, доле или у страну), а никад ако реагује полублоком (врх његовог мача је у тренутку блока усмерен на нападача). Тада се обилази његов блок и наноси бод на супротну – отворену страну противника. Коњичка бодна финта је најкомпликованија мачевалачка акција у коњици и захтева пуно вежбе и мајсторства.

Напад бодом доле – завршница горе и напад бодом горе а завршница доле; „L'Art de faire des Armes reduit a ses vrais principes". M. J. St. Martin, 1804.

Важна напомена за бодове: када је реч о наношењу бодова у борби у јуришу (пролазу) треба знати да сваки коњаник мора много више времена провести у увежбавању бода него сечења. Разлог је једноиставан: зона сечења сабљом је широка па је тешко промашити противника док је зона убода сабљом веома мала па је веома лако промашити противника. Када се овоме дода још и чињеница да се како онај ко наноси бод тако и мета (противник) налазе у кретању сасвим је јасно због чега је тешко у коњичким јуришу нанети бод и због чега коњаници у јуришу радије секу него боду.

Главни проблеми у наношењу бода сабљом у покрету су, дакле: 1. непрестано вођење рачуна о положају шаке приликом бода; 2. Постављање врха сабље за бод не у противника већ негде испред њега (зависно од брзине кретања) како би он сам наишао на бод а не како би га бод тражио и ишао на њега (нешто слично гађању из лука или пушке мете која је у покрету – „с претицањем").

Тактика коњичког напада у пролазу

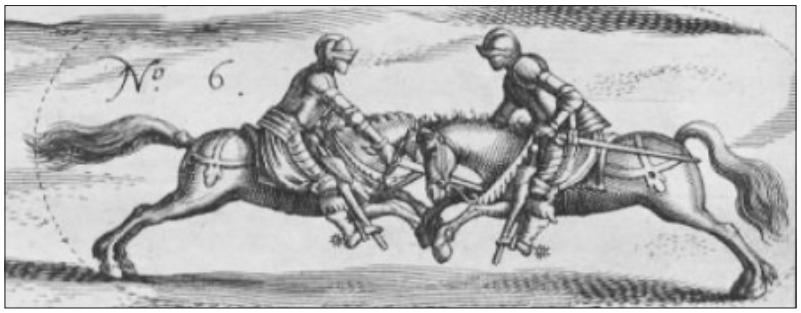
Сви напади у борби у пролазу се морају извести из максимално две радње. У том смислу се изводи директно сечење или бод. Директно сечење или бод се изводе или уз истовремено ескивирање противниковог напада или уз постављење мача-сабље у положај полублока. Уколико се поседује средње или јако крива сабља коњаник ако је вешт може везано извести у пролазу и два сечења.

Друга врста напада се састоји у сечењу или боду уз употребу само једне једине варке и то варке сечење-сечење, сечење-бод, бод-сечење или бод-бод.

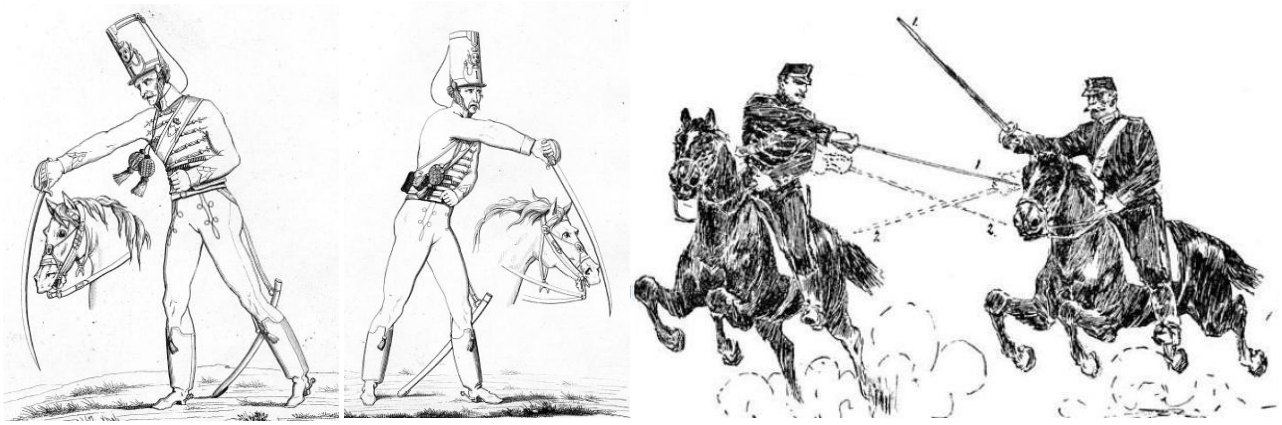
Одбране

Постоје два важна правила за одбране у коњици без обзира о којем је роду реч тј. врсти борбе (у пролазу, у метежу, у гоњењу или против пешадије).

1. Коњаник својим мачевалачком оружјем не треба да брани само себе већ и коња. Наиме, многи коњаници су имали тактику у биткама да намерно наносе бодове и сечења у коња како би срушили противника на тло. Из тог разлога је у средњем веку на коње стављана заштитна опрема на главу, врат а често и на целог коња. То је начелно био случај само код тешке коњице. Од новог века на коње није стављана заштитна опрема већ су коњаници изводили блокове не само за заштиту себе већ и уколико је било потребно, и свог коња. У ту сврху су се користили блокови III (V) и IX (VI).

Бод мачем у коња (и блок) са циљем обарања коњаника, Јохан Јакоби, 1614.

Одбрана сабљом главе коња, „Theorie sur L`escrime a cheval", A. Muller, 1816; Бод мачем у коња (и блок) са циљем обарања коњаника, Johan Jakobi, 1614 i „Instruktion i sabelfaektning foer kavalleriet „, Till Fots i dr., 1892

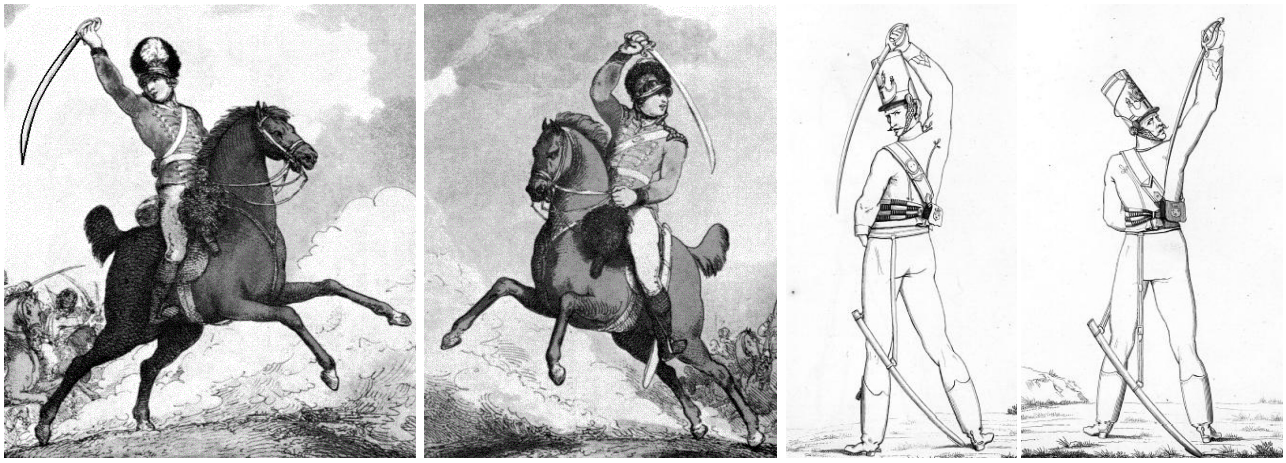
Високи блок IX (спуштени пропусни блок II) и високи блок III за заштиту левог и десног бока и коњске главе од бода, Анђело.

1. 2. Сви блокови мачем или сабљом треба да се изводе тако да:
   а) Иду од коња ка противнику
   б) Да при блоку нападачево оружје не може склизнути на коња брањеника
   б) Да коњаник при извођењу блока не може сам да повреди сопственог коња.

Не рачунајући одбране штитом који се у коњичким биткама често користио разликујемо пет врста одбрана.

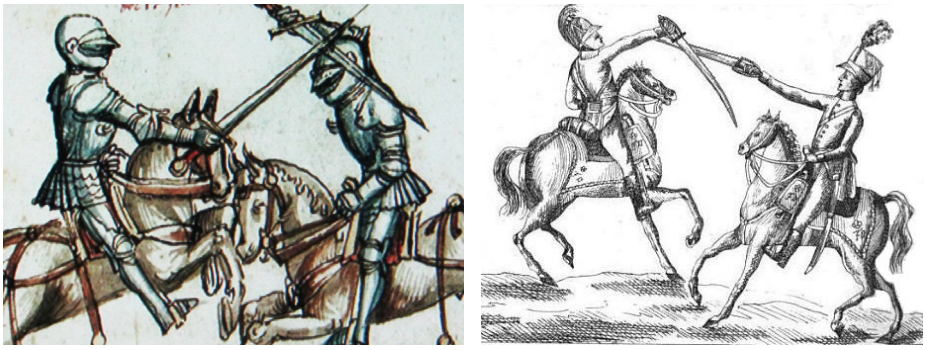
Прву врсту одбрана, која је и најчешћа, у коњичкој борби у пролазу чине **пропусни блокови** и **контраблокови.** Користе се пропусни и контраблокови I, XI, II и X. Коњаник који се

одбранио од противниковог сечења на овај начин не само да трпи веома слабу трауму на руку (нападачева сабља склизне) већ може одмах и аутоматски узвратити сечењем док је нападач још у мимоилажењу или тек што је прошао. За одбране од сечења по нашој десној страни користе се пропусни и контраблокови XI и II а за одбране од сечења по нашој левој страни користе се пропусни и контраблокови I и X. Након тога се изводи као узврат полукружно или кружно сечење које најчешће погађа противника по темену, рамену, леђима или задњем делу врата.

Пропусни блок XI и пропусни блок I, Анђело, 1798 и пропусни блокови XI и I за заштиту леђа – леђни. „Theorie sur L`escrime a cheval", A. Muller, 1816.

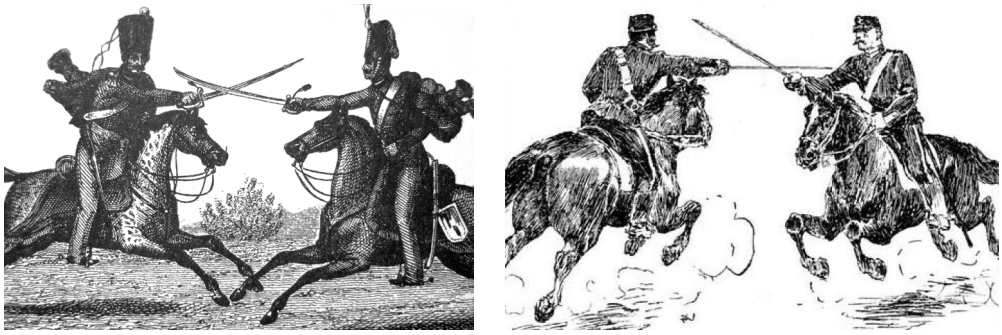
Пропусни блокови се користе и за **заштиту од бода** и веома су ефикасни уколико нападач покуша да изведе бод са варком.

Пропусни блок I против сечења, Вилхалм Хутер, 1522 и пропусни блок I против бода, „L'Art de faire des Armes reduit a ses vrais principes". M. J. St. Martin, 1804.

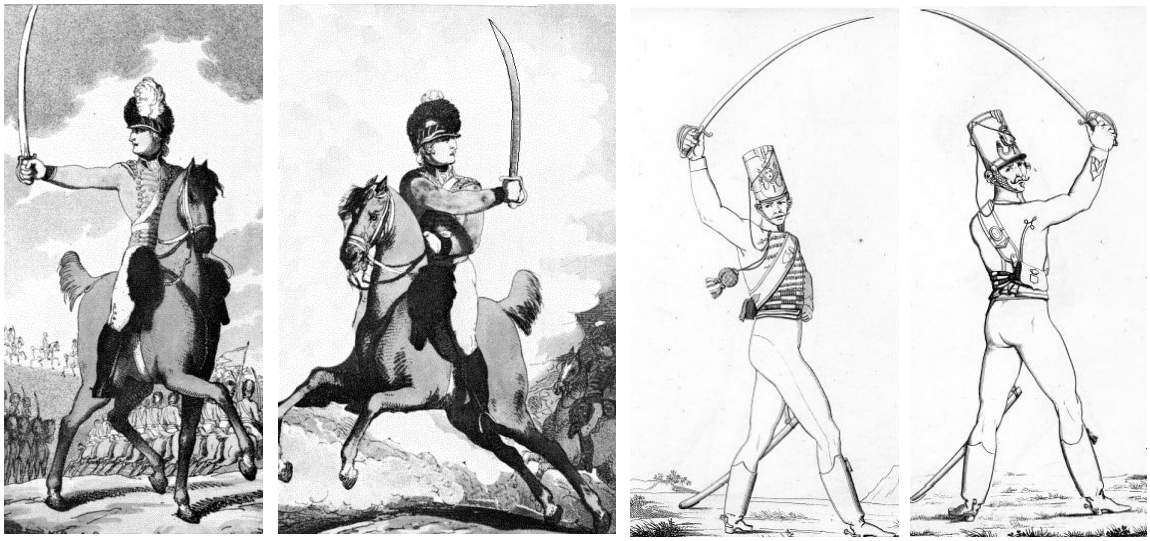
Друга врста одбране се састоји у извођење полублока и он се користи уколико противник напада бодом пошто полублоком снажан секући ударац јахача у трку није могуће одбранити. Код ове врсте блокова, пошто је шака у положају за бод у неодговарајућем моциону, одмах након бода треба је окренути у супротан моцион тј. изводи се **бод са ротацијом**.

Бод и одбрана полублоком

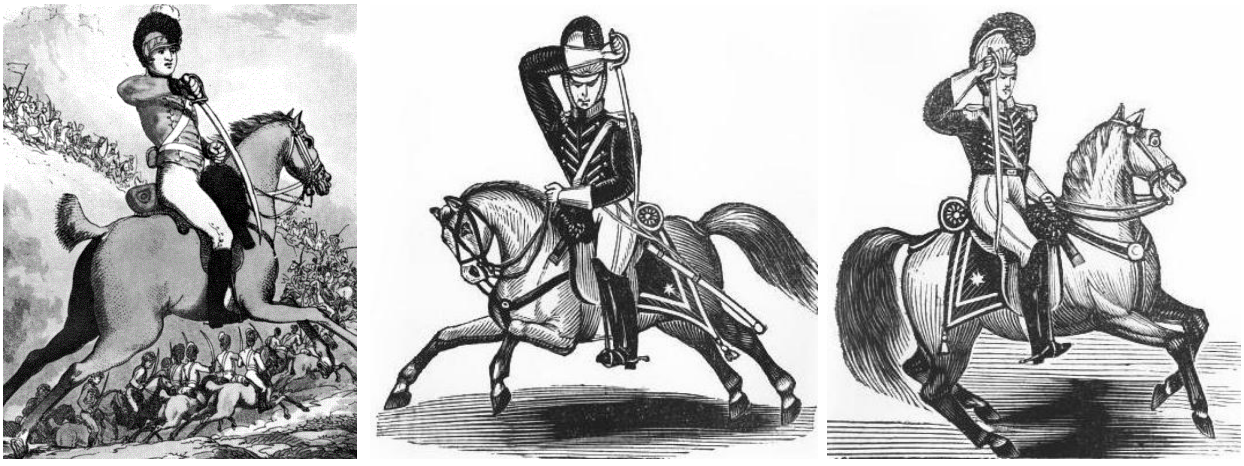

Трећа врста одбрана која се користи је ескиважа торзом и главом при чему се торзо нагиње у лево, десно, напред или назад. Ова врста одбрана је у борби у пролазу иначе најчешћа и најефикаснија и тада се обично истовремено мач-сабља поставља у правцу нападача у неки од положаја за бод. Одбране ескивирањем се више користе против бода зато што га је лакше ескивирати а ређе против сечења јер оно има већи радијус дејства.

Четврта врста одбрана су пуни блокови противниковог мача (сабље). Блокови овог типа су стандардни рапирни и то по правилу II и X, за заштиту врата и главе са стране, високи III и IX за заштиту бокова и торза од сечења и бода и пуни блокови I и XI за заштиту главе од вертикалних сечења.

Пуни блокови за заштиту главе: пуни блок II, пуни блок X, Angelo, 1798 и пуни блок I и II, „Theorie sur L`escrime a cheval", A. Muller, 1816.

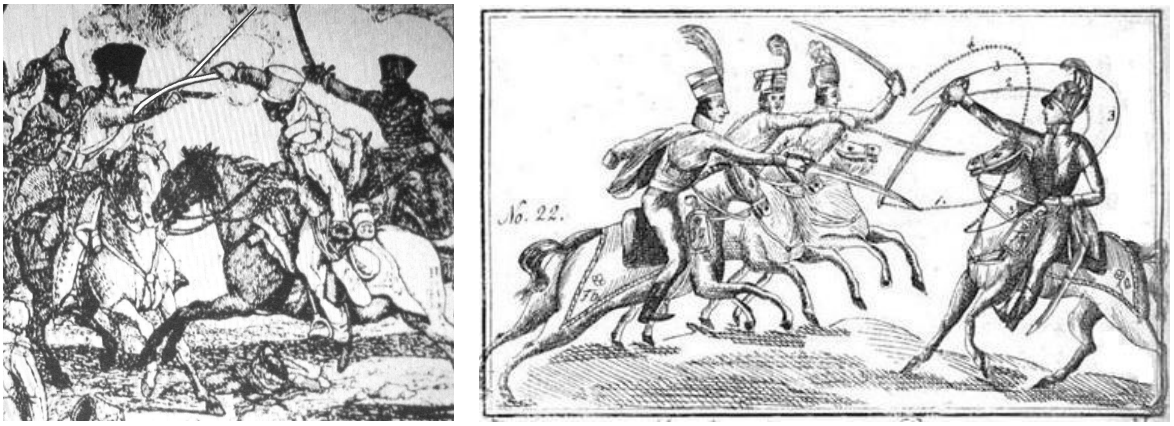

Пуни блокови за заштиту груди, појаса и бутина: блок III (високи) високи пуни блок IX и високи пуни блик III; »A new system of broad and small sword exercise« Thomas Stephens, 1843.

Наведени блокови се изводе са нешто више пруженом руком напред и са нешто више усмереним врхом према противнику (да снага ударца не би у блоку врх мача којим се брани коњаник бацила њему у лице).

Пуни блокови, међутим, у коњичкој борби у пролазу представљају принудне одбране и они имају за циљ заштиту од сечења само у крајњем случају. Наиме, рука трпи велику трауму а сечиво сабље се може поломити, а да би се извео узврат потребно је доста вештине и брзине.

Пета врста одбрана су мулинетне одбране. То су везани кружни блокови који завршавају мулинетним сечењима а користе се у истовременој борби против више коњаника

Пуни блок I сабљом и мулинетни блокови против више нападача

Употреба коњице у метежу

У одређеном тренутку борбе (након судара) коњаници се више не боре у галопу већ метежу. Коњи се тада крећу у уском кругу а коњаници морају непрестано да се осврћу, окрећу, управљају и маневришу својим коњима како би се примакли противнику, ескивирали га или се од њега одмакли. Ово је, дакле, тип борбе који у великој мери зависи од јахачке вештине коњаника и у коме постоји размена сечења, бодова, блокова и узврата - дакле, мачевање.

Коњица у »метежу«, битка код Јене, 1806.

О томе је написано у приручнику „**Коњичко оружје, спрема и начин употребе, Београд 1876“:** *„Када је противник јуначан тада ће се сваки јуриш коњанички завршити са појединачном борбом.“ (метежу)... Зато поред оружја доброга, неопходно је добро и вешто јахање; но за то је пре свега важан добар коњ, удешен ђем, згодно седло, сигуран ков коњски и сразмеран терет према снази коња.*

Управљање са коњем војничким, зато, у опште не сме бити цамбаслук, но владање потпуно, ради тога да би га лако руководио онамо куда се хоће у ходу, као и у трку. Љутога коња коњаник мора утишавати, а лења ободравати и подстицати.

...Ако војник, вели Нолан, имаде ма какав појам о томе како ваља обрнати свога коња у десно или лево, ако он по команди свог командира уме наступати и заустављати се, онда би већ то само било довољно за јуриш. Но, при свему томе, линијски јуриши коњице, претварају се у бој појединаца, и већ по томе сваки коњаник треба да је спреман за борбу појединце (метеж, прим. аут.). Тешко ономе ко не уме онда владати својим коњем; он ће извесно бити побеђен...“

Напади

Напад сечењем: поред косих (дијагоналних) и хоризонталних сечења из горњих позиција у горње позиције користе се и вертикална сечења 11 и 1. У употреби су, дакле, поред њих и сечења 10 и 9 (високо) и сечења 2 и 3 (високо). Сва наведена сечења се изводе као линеарна, полукружна и кружна.

У борби у метежу нема ограничења везано за правац сечења тј. противнику је могуће нанети сва сечења из свих праваца без обзира да ли се налази лево или десно од нашег коња и независно од тога коју врсту оружја има.

Напад бодом: у борби у метежу се користе искључиво бодови са повученом руком пошто је у метежу пружена рука мета за сечу са свих страна.
Користе се сви бодови - бодови право, бодови одоздо и бодови одозго, а што све зависи од положаја тела коњаника (отворености) и његовог оружја. Бодови се могу изводити без ограничења везано за моционе али се не наносе као код борбе у пролазу из покрета коња већ из покрета руке. Након изведеног бода сабља (мач) се повлаче у назад и то или покретом руке или покретом коња.

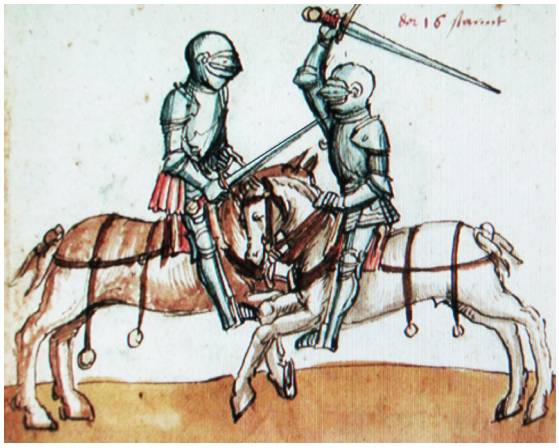
Бод у десно: коњаник се у седлу окреће полудесно, десна рука се савија у лакту, са лактом у десно а шаком до десног рамена. Сабља је усмерена врхом напред и оштрицом на горе (I моцион), у десно (II моцион) или у лево (IV моцион) а балчак сабље подигнут у висину десног уха и удаљен око 20 цм. Затим се брзо опружа рука уз нагињање тела напред и полуокрет торза у лево. Након овог бода се изводи измах (сечење) у лево и косо или хоризонтално сечење у десно по потиљку противника или мулинет испред главе и кружно сечење у лице противника или милинет иза главе кружно сечење по потиљку противника.

Бод у десно, Анīело, 1798.

Бод у лево: коњаник се у седлу окреће полудесно, десна рука се савија у лакту са шаком испред лица. Сабља је усмерена врхом напред-лево и оштрицом на горе (I моцион), на десно (II моцион) или на лево (IV моцион) а балчак сабље подигнут у висину изнад чела и удаљен око 20 цм од лица. Затим се брзо опружа рука и изводи бод одозго или хоризонтално уз нагињање тела напред и полуокрет торза у лево, рука подиже на горе. Након овог бода се изводи измах (сечење) у десно и хоризонтално или косо сечење у лево по потиљку противника или мулинетом иза главе и кружно сечење по потиљку противника или мулинет испред главе и кружно сечење по потиљку противника.

Бодови у коњичкој борби у метежу се најчешће изводе у тренутку измаха противника за сечење.

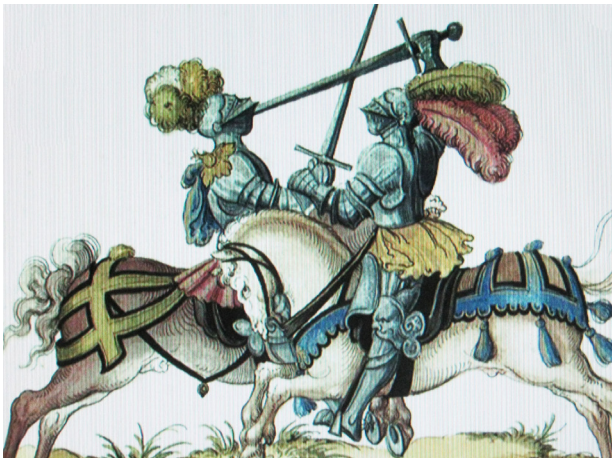

Бод у десно кроз спојеве оклопа испод врата и бод у лево у главу тренутку измаха противника за сечење, Vilhalm Huter, 1522 и Talhoffer, 1617.

Тактика коњичког напада у метежу

Сви напади у борби у метежу се морају изводити што брже и везано са узвратима, а након узврата рука са сабљом (мачем) треба да је одмах у измаху и спремна за нову акцију. Сечења и бодови се изводе из мачевања (размене блокова и узврата) али и из мноштва ескиважа и покрета коњем. У борби се непрестано смењују бодови и сечења на лево и на десно при чему се и коњ често користи да одгурне противничког коња. *У борби у метежу боде се на десно и одмах затим сече на лево и обратно, боде се на лево и сече се на десно.* (**Правила коњаничке службе, Београд, 1849**)

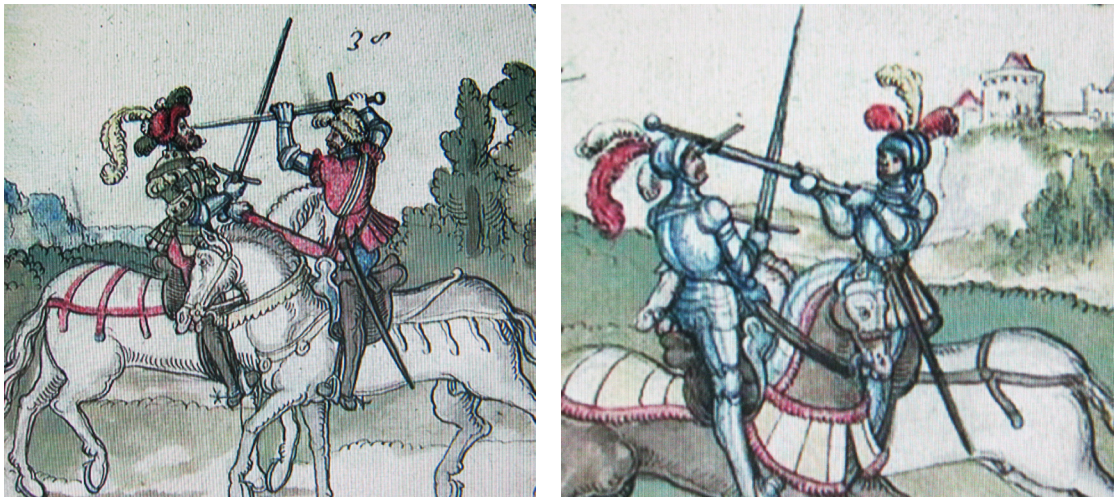
Током борбе у метежу добри јахачи често пуштају узде и користе другу руку за неки од дуелних захвата, разоружање или чак бод бодежом. Код овог типа борбе коњаници се сваки час уздижу изнад седла како би могли нанети погодак из бољег положаја.

Хватање и фиксирање противникове наоружане руке уз наношење бода, Mair, 1542 и манускрипт „Голијат“ групе аутора из 1510-1520

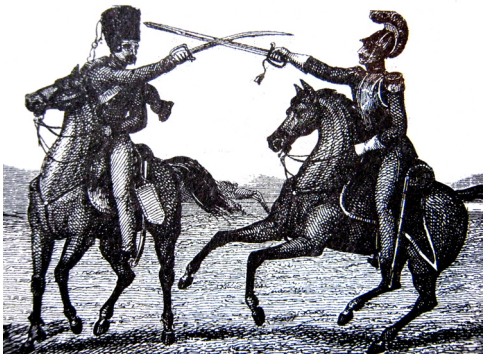
Током средњег века, кад су коњаници носили оклоп, сечење се готово није ни користило у коњичкој борби зато што је било неефикасно, Из тог разлога су коњаници нападе изводили највећим делом бодом мачем. У ту сврху су бодови, да би били јачи и продорнији извођени дуплим хватом мача. Но, извођени су и ударци јабуком или балчаком мача који се тада користио као буздован.

Бод из дуплог хвата мача и ударац балчаком из дуплог хвата мача, манускрипт „Голијат“ групе аутора из 1510-1520.

Одбране

Приликом извођења блокова у метежу се рука не пружа пуно напред већ остаје полусавијена. Изводе се све одбране као и у борби у пролазу при чему се пуни блокови користе равноправно са пропусним, контраблоковима и полублоковима зато што је могуће након сваког блока извести узврат. Након изведеног блока у десно „борбеним делом своје сабље, дигнивши руку са сабљом, одгурнути сабљу противника у десно.“ (**„Коњичко стројево правило“, Београд 1946**). Иста је ситуација након изведеног блока у лево а одбацивање противникове сабље се изводи како би се отворио простор за узврат и то најчешће бодом. Одбацивање се не изводи уколико се у одбранама користе пропусни, контраблокови или полублокови.

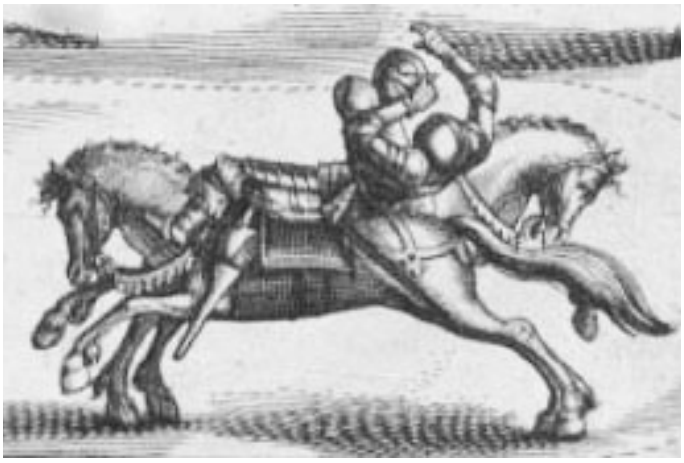
Пун блок I сабљом (лево) на напад сечењем 1 палошем (десно)

Блок са дуплим хватом мача, манускрипт „Голијат“ групе аутора из 1510-1520.

Коњаници током извођења блокова и давања узврата сваки час се уздижу изнад седла како би могли стећи бољи положај за блок, узврат али и да би могли окретније ескивирати противников напад. У борби у метежу се могу изводити и блокови из дуплог хвата мача (сабља не) зато што таква врста одбране омогућава више врста узврата, углавном уз примену силе која баца противника са коња.

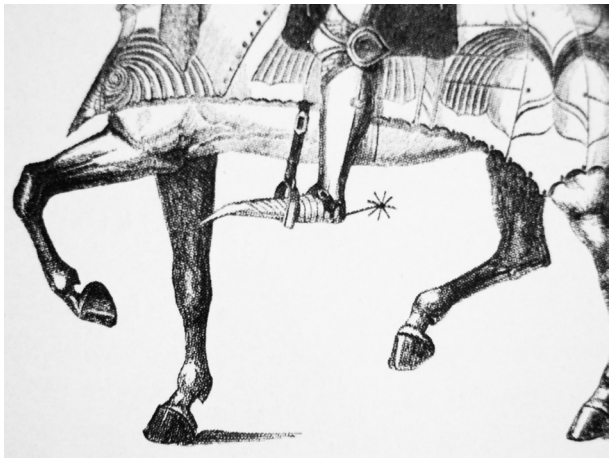
Добар део тактике одбране код борбе у метежу чине и покушаји коњаника да скрате дистанцу и да противнику отежају коришћење сабље а смање покретљивост његовог коња. Тада у контакту тела и коња, пуштају узде и користе другу - ненаоружану руку како би извели неку од дуелних радњи: гурање противника или ударац балчаком, или сечење дуплим хватом мача. Током дуелне борбе коњаници су често покушавали да ухвате узде противниковог коња како би га подигли на задње ноге и тако избацији коњаника из седла.

Хватање противника на коњу или узда противниковог коња са циљем избацивања из седла, детаљ средњевековне минијатуре и Јохан Јакоби, 1614.

Употреба коњице у сустизању

Крајем средњег века су коњаници често носили чак и оклопне ципеле јако зашиљеног врха (отежава испадање стопала из узенгија) како би противниковог коња шутнули у слабине, груди или стомак чиме би изазвали његово неконролисано понашање.

Оклопне ципеле (сабатон) са шиљком, карактеристичне за 14 век и употребљаване не само за заштиту стопала, спречавање испадања стопала из узенгије већ и против коња противника кад је овај пришао контактно уз бок

На овај начин се користи коњица кад гони противничку коњицу било са циљем заробљавања или уништења.

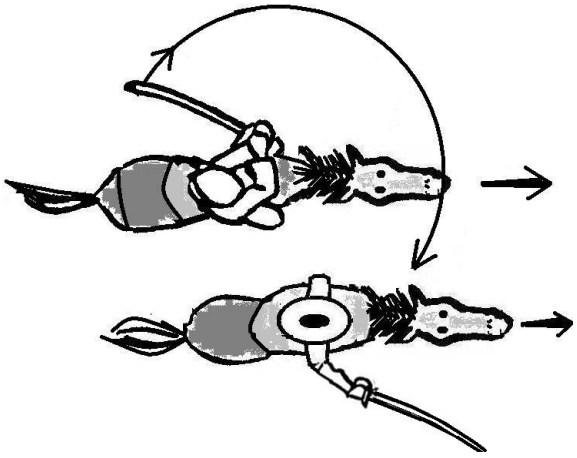
У том случају коњаник који сустиже чека дистанцу са које може дејствовати својом сабљом (мачем). Приликом сустизања коњаник увек тежи да се постави лево (уколико је гоњени дешњак) од гоњеног не само зато што му је тада згодније да делује својим оружјем већ и зато што је тада гоњеном веома незгодно да брани своју леву страну.

Приликом сустизања, се увек прво покушава извести бод па тек након тога сечење противника.

Да би се ефикасно и безбедно могао извести бод потребно је гоњеном прићи на нешто крађу дистанцу од потребне за сечење (пошто је то дистанца на којој је његова сабља неупотребљива ако је држи у десној руци) и извести бод пружањем руке.

Уколико се, међутим, у сустизању жели извести безбедно сечење потребно је коња поставити уз леви бок противниковог коња и за коњску главу иза њега а затим извести сечење 10, 9 или сечења 1, 2 и 3.

Сеча на десно из сустизања

Ако гоњени, ипак, вешто води свога коња и не дозвољава да му се приђе са левог бока сечење или бод у сустизању су знатно отежани. Наиме, гоњени је у погоднијем положају за наношење сечења (оштрица иде у правцу онога ко се приближава-гони) него што је коњаник који гони (оштрица гониоца иде у правцу онога ко се удаљава-гоњеног). У овом случају, дакле, боље је сустизање извести ван дистанце домашаја оружја па тек након тога ступити у борбу.

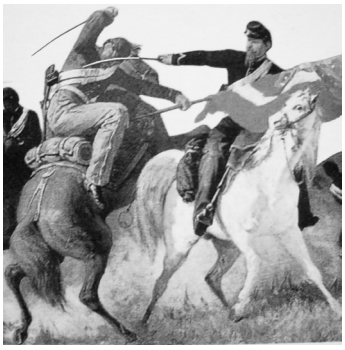
Коњаник у случају бекства (одступања) у расутом строју треба да зна да се брани од непријатеља који га гони. За коњаника који је гоњен (ако је дешњак), дакле, најбоље је да све време кретањем свога коња гради свој леви бок и не дозвољава сустизање са те стране а уколико противник, ипак, то успева треба непрестано да се диже у седлу, окреће на леву страну и изводи нападе сечењем или бодом.

Блок бода у леђа из сустизања са десне стране и блок сечења из сустизања са леве стране, Angelo, 1798.

Одбране се састоје од одбијања напада десно-назад и лево-назад. Изводи се полуокрет телом на десно и хоризонтално сечење са лево на десно. За сечење лево-назад изводи се полуокрет телом на лево и хоризонтално сечње са десно на лево. Блокови у одступању се изводе као и у напред али уз окретање торза у назад.

Бод у десно-назад и сечење у десно-назад, Паулус Кал, 1470.

Многи коњаници баш ради спремности на овакву ситуацију вежбају кориштење сабље (мача) са обе руке. Тада, уколико гонилац прође са леве стране, пребацују оружје у леву руку и знатно лакше бране ову позицију.

Против сустизања користила се још једна, можда најефикаснија али уједно и најнехуманија техника. Наиме, коњ који са јахачем сустиже другог коња је увек с главом најближи противнику. Из тог разлога јахачи су често у борби, кад би видели да ће бити сустигнути, изводили сечење или бод по глави противничког коња. Уколико јахач који сустиже није спреман и вешт да својим мачем брани главу свога коња неизбежно ће бити оборен уколико гоњени успе у својој намери.

Сеча по глави коња у сустизању и блок, Angelo, 1798.

Постоји још једна техника борбе у коњици. Ову технику су користили најчешће коњаници који су изврсно савладали умеће управљања коњем.

Употреба коња против противникової коња, Јохан Јакоби, 1614.

Наиме, коњаник као своје оружје не користи мач или своје тело већ сопственог коња и то тако што га нагони да изведе ударац предњим или задњим копитима или гурне противниковог коња боком.

Употреба коњице против пешадије

Римљанин и варварин - италијанска камеја, 1685.

Коњица се веома често користила против пешадије и то када је било потребно разбити линије њене одбране, направити пробој кроз густи строј, уништити артиљерију, или за гоњење. У ову сврху је кориштена највише средње тешка коњица али и лака коњица. Борба коњице против пешадије, иако изгледа да је коњаник супериоран, никад није безазлена уколико пешадинац хоће да се бори. Пешак је у борби лакши, окретнији, брже се склања а за одбрану користи више техника.

Сечења против пешадије

За сечење пешадије се користи вертикална сеча и то:

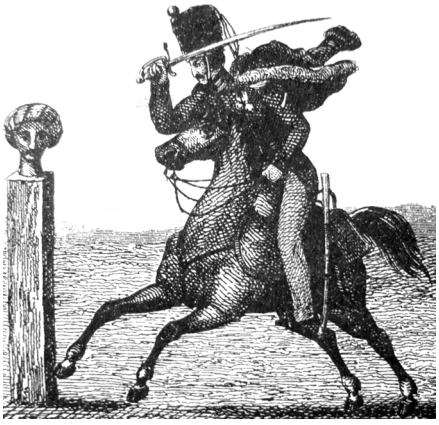
Сеча у десно: коњаник се подиже у седлу и изводи полуокрет у десно, подиже сабљу у измах (песница код десног рамена ошрица напред, врх благо назад). Затим изводи вертикални ударац сабљом на доле којим одбија у страну оружје противника (бајонет, копље, сабљу) па кружно враћање сабље у горњи положај измаха. Затим пребацивање тежишта на десну узенгију и сагињање на десну страну са сечењем на доле (не косо јер се може закачити глава свога коња) након чега следи вертикални мулинет и друго сечење.

Вертикална сеча

Сеча у лево: исто као наведено само са супротине стране. У неким приручницима се, међутим, не изводе сечења на пешадију лево већ само бодови на лево. *„Пешак ће вазда покушавати да подиђе коњанику са леве стране, зато ће се опет коњаник старати да пешака дохвати са своје десне стране, јер са леве му је иначе сеча тешка и немоћућа.“* **(„Коњичла егзерцирна правила, Београд, 1911)**

Коса сеча. У неким приручницима **(„Коњичка егзерцирна правила, Београд, 1911)** се такође користи коса сеча против пешадије: *„Ако се има посла са пешаком, онда ће се такође употребити коса сеча ако је речено, само што ће коњаник морати и сагнути тело на десно и наниже ослонивши се на десну узенгију да пешака може да дохвати, макар овај на земљу чучнуо или легао.“*

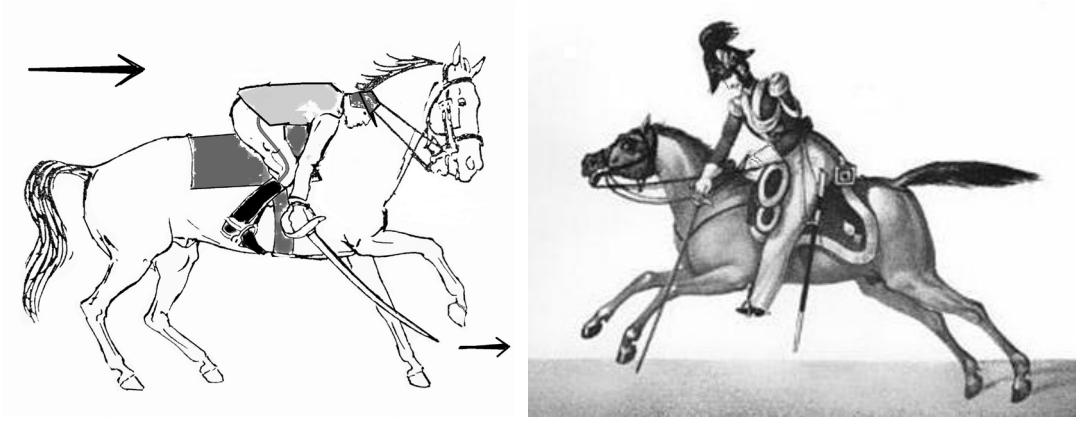

Коњичко косо сечење 10 (са лева на десно-доле) по пешадији

Бодови против пешадије

Изводе се само као бодови на доле и могу се изводити из било ког жељеног моциона. **Бод доле у десно** *„Ако је коњ у миру или ходу коњаник хвата левом руком прамен гриве, подиже балчак више десног уха* десна рука се савија у лакту и уназад, Сабља је усмерена врхом десно-доле и оштрицом на десно (II моцион). Затим се сагиње торзом на десно-доле пребацујући тежину на десну узенгију брзо и јако опружа руку и изводи бод на доле. *По свршеном боду се тело исправља и сабља враћа у положај* за кружно сечење вертикално.

Бод на доле лево. Десна рука се савија у лакту, лакат у десно са шаком испред лица. Сабља је усмерена врхом напред-лево и оштрицом на горе (I моцион) а балчак сабље подигнут у висину изнад чела и удаљен око 20 цм од лица. Затим се тело преко седла савија лево-доле, тежина пребацује на леву узенгију и брзо и јако опружа руку изводећи бод на доле. И овде се након бода обично изводи кружно сечење вертикално.

Коњички бод доле-десно и доле-лево против пешадије; „ Istruzione sulla scherma a cavallo“ Giuseppe Weiss, 1829.

Хоризонтални бодови у пешадију из нагињања тела доле-десно, уколико је пешадинац окренут према коњанику и спреман за борбу, се не изводе зато што их он може лако склонити, преусмерити бод у коња или ухватити сабљу рукама те повући коњаника на земљу. Хоризонтални бодови у пешадију из нагињања тела доле-десно се, међутим, изводе ако је коњ у покрету а пешак бежи. Тада коњаник усмерава врх сабље у пешака пруженом руком (јуришни положај) и изводи бод налетом коња.

Техника извођења бодова у лево и десно против пешадије је у идентичној форми кориштена током готово целе историје европског мачевања такође и као део ***вештине лова*** на крупну дивљач.

Одбрана пешадинца од коњаника

Пешадинац (ако поседује само мачевалачко оружје) у борби против коњаника је хендикепиран зато што коњаник за своје оружје не користи само мач већ и коња који може оборити, ударити или прегазити пешадинца. Но, с друге стране, пешадинац је лакши, окретнији и брже може у тренутку променити свој положај због чега је тежа мета за коњаника. У том смислу је пешадинац који се уплашио, бежи и неће да се окрене и бори коњанику најлакша мета за савладавање. Пешадинац који, међутим, хоће да уђе у борбу против коњаника треба да користи две технике. Прва је да уз ескивирање у лево или десно или уз заштиту штитом или плаштом наноси бод у коња. На овај начин коњаник пада са коња и лако га је савладати.

Пешак изводи бод мачем у коња како би оборио коњаника, Maroco, 1536, Mair, 1542.

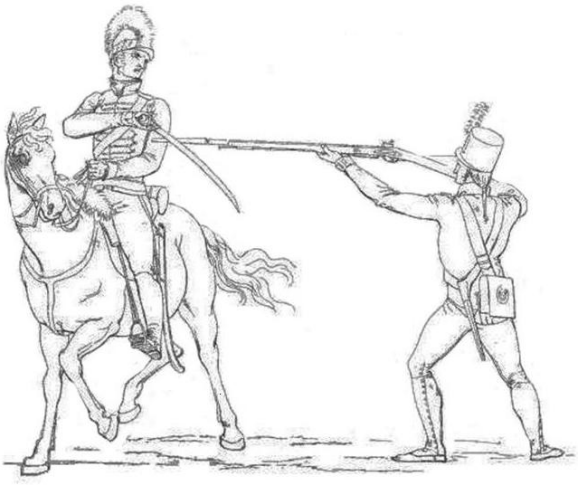
Друга техника се састоји ескивирању бода коњаника и наглом прилажењу конују уз бок. Након тога се хватала наоружана рука коњаника и наносио бод мачем. Код треће технике нападнути пешак би након ескивирања напада коњаника и наглог прилажења коњу уз бок овог хватао за ногу или за врат и свлачио га са коња.

Пешак из скраћења дистанце фиксира наоружану руку коњаника и наноси бод мачем или га повлачи са коња, Mair, 1542.

Одбрана коњаника од пешадинца

Све одбране од напада пешадинца - без обзира да ли он напада мачем, сабљом, бајонетом или копљем, се своде на блокове III i IX

Блок IX

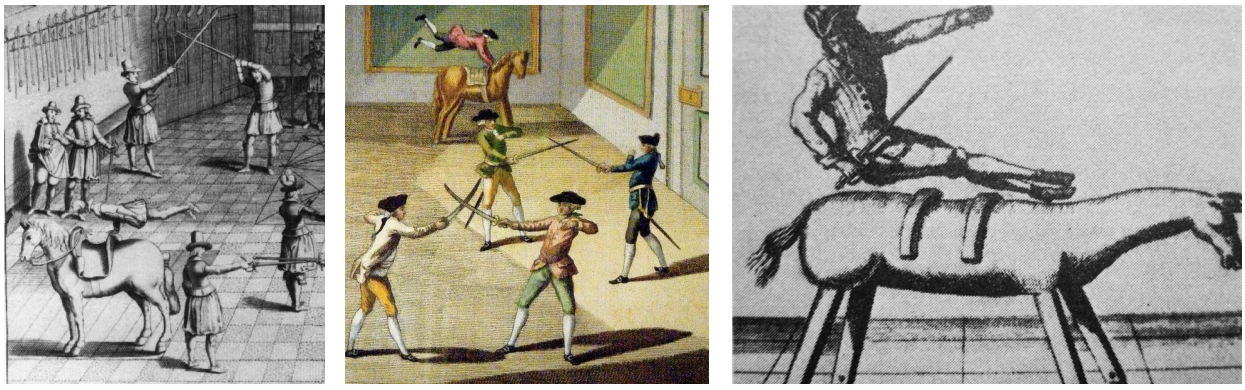
Коњички егзерцир

Као што је пешадија непрестано изводила обуку и вежбе у употреби мача тако је исто било и са коњицом. Коњаници су изводили више врста вежби:

1. Јахање и управљање коњем
2. Мачевање бојевом сабљом на тлу
3. Употреба бојеве сабље са коња лутке (фиксне и мобилне)
4. Употреба бојеве сабље са коња на белеге и мете.
5. Куртоазна коњичка борба против колеге.

Коњичке вежбе на **коњској лутки** су први увели римљани. Вештачки (дрвени) коњ из тог доба је изгледао као стандардни гимнастички коњ. Римски регрут је морао да са пуним наоружањем и опремом скочи на коња, чврсто на њему седи, искусно влада копљем и мачем. Коњаник је исто тако морао научити да се окреће и ескивира. Кад је све савладао вежбе је морао изводити са правим коњем на кога је још морао научити да наскаче и скаче док је овај у покрету. Све наведене вежбе чине комплекс радњи који се у већини војски од 18. века још зове и ***волтажирање***.

Исте врсте вежби су се изводиле како на правим тако и дрвеним коњима не само у 16. и 17. већ и у 18. веку и то у великом броју грађанских школа мачевања. и крајем 19. века.

Волтажирање на коњу у грађанским школама мачевања 17 и 18. века

Волтажирање на коњу у грађанским школама мачевања 18. века;

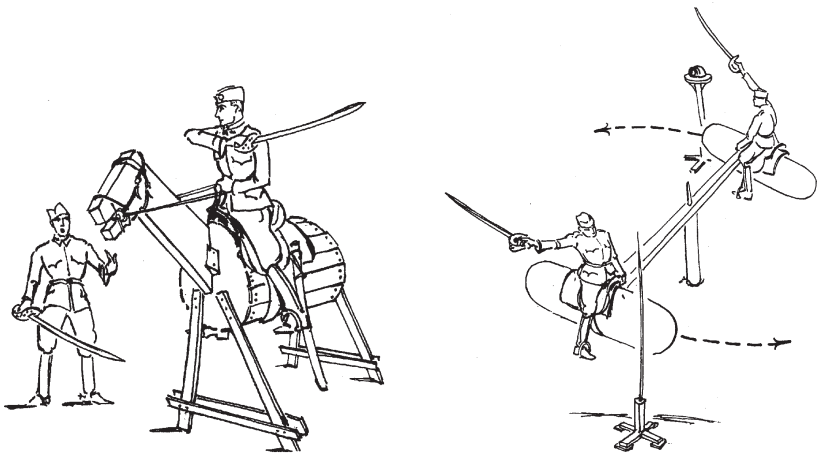
У 19. веку у готово свим војскама Европе обука коњаника је била слична и углавном се састоји од шест фаза:

1. Прво се савладава вештина пешадијског мачевања.

2.Регрут се пење на фиксираног дрвеног коња и савладава основне покрете сече и бода у коњичком мачевању.

3. Регрут учи вештину јахања, управљања коњем и стројеве радње у коњици.

4. Регрут почиње са вежбама сечења и бода сабљом са мобилног дрвеног коња (тренажера) који је био израђиван у разним формама. На тренажерима се савладавала вештина употребе сабље у правом тренутку за сечу и бод када се коњаник у покрету.

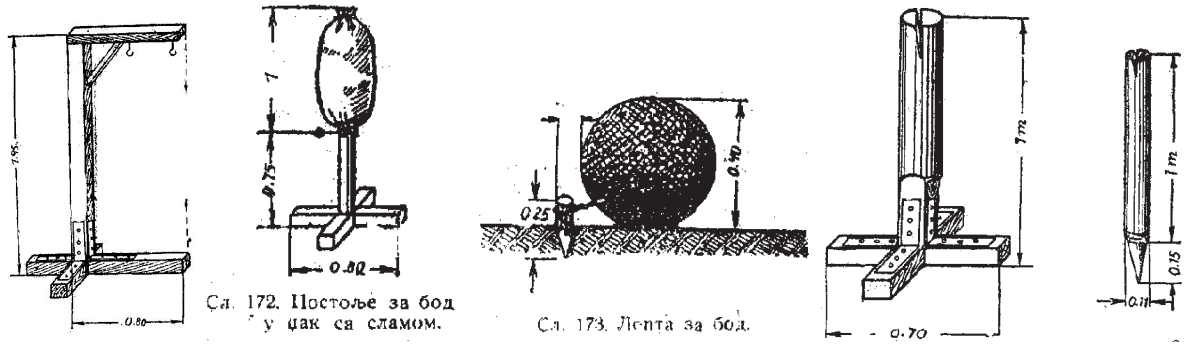

Војне коњичке вежбе на дрвеним коњима крајем 19. века, Едуард Ваīнер „Бодно и секуће оружје“

5. Регрути који су савладали употребу сабље на тренажерима и управљање коњем у борби стичу право да вежбе сечења и бодова изводе на коњичком полигону по разним врстама непокретних мета - „белеге“ (види прилог: **20,** Контроверзе око вежби за сечење и бод) јашући правог коња.

Коњички полиīон са алком за бод

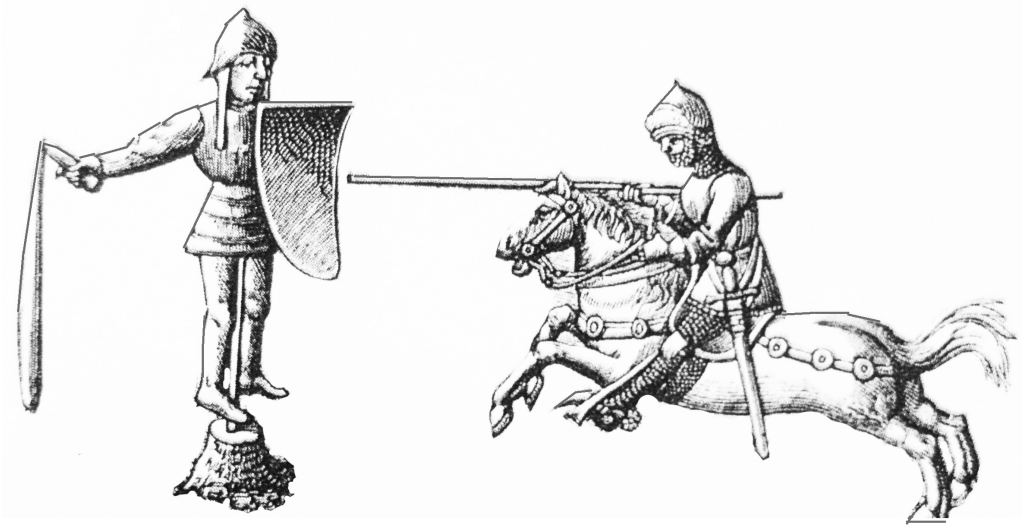

Сл. 172. Постоље за бод у џак са сламом.

Сл. 173. Лопта за бод.

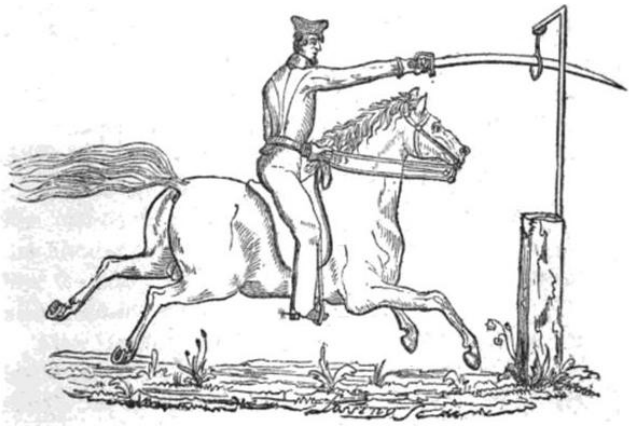
„Белези“ за вежбање бојевоī бодења у коњици. Код првоī „белеīа“ се на куку качи или алка (прстен) за бод или лопта, трећи „белеī“ - лопта је кочићем учвршћена за земљу, „Коњичка еīзерцирна правила“, Беоīрад, 1911.

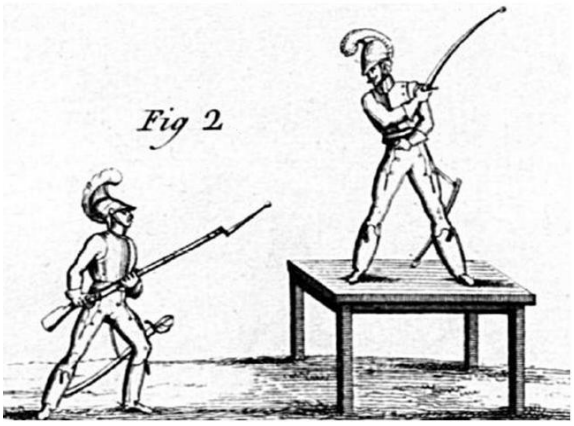
У средњем веку, а делом и касније, су се уместо „белега“ користиле „квинтан“ лутке. Коњаник је морао јашући у пролазу да погоди копљем или мачем дрвену мету која је била постављена на обртну осовину. Уколико је коњаник погодио лутку правилно она би била оборена. Уколико је коњаник, међутим, лутку погодио неправилно она би се окренула око своје осовине и коњаника ударила по леђима или темену.

Средњовековна „квинтан“ лутка.

6. Регрут у последњој фази изводи куртоазне коњичке борбе и то или у пару са колегама или у склопу маневарских борби јединица уз употребу заштитне опреме и затупљеног оружја.

Вежба коњичкоī бода у ūрсшен, „The horseman A work on horsemanship; …“ H. R. Hershberger 1844; вежбање борбе коњаника ūрошив ūешадије са бајонешима, „Theorie sur L`escrime a cheval”, A. Muller, 1816.

*

Многи наивно замишљају да је суштина мачевања у оном што се види:
изгледу ставова, покрета и акција мачем – сликовитом и приказивом
у књигама и филмовима.
Кључ истинског савладавања мачевања, као и сваке друге вештине,
међутим, није у визуелном и томе какав изглед има један покрет тела и
мача – у празној форми („image“),
већ у методологији како се до њега долази, како се он учи, увежбава и
тактички примењује: не раду са мачем већ раду са вештином, учеником,
педагогији, искуству и духу учитеља.
Тајна учења мачевања, као и сваке друге вештине, дакле, није у оном
видљивом а малом него, као код санте леда,
оном испод површине – невидљивом а огромном,
неприказивом и неизрецивом у било каквим књигама и сликама.

ЛИТЕРАТУРА

1. „PRAVILA KONJANIČKE SLUŽBE“, 1849 „PRAVILA KONJANIČKE SLUŽBE“, 1867 (Ministerstvo voeno)

2. „EKUTACIONE STUDIJE ZA KAVALERIJU I ARTILJERIJU STALNE NARODNE VOJSKE“, 1864, Mladen Nenadović

3. „KONJIČKO ORUŽJE - SPREMA I NAČIN UPOTREBE“, 1876

„KRATKI PREGLED ORGANIZACIJE NAŠE KONJICE U 19. VEKU“, kapetan A.J.M., 1901

4. „TAKTIKA KONJICE“, Petar Pešić, 1906

5. „KONJANIČKA SLUŽBA“,Dragan Andonović, 1907

6. „SKRAĆENI ROK SLUŽBE U KADRU I SPREMA KONJICE ZA RAT“, Petar Nedeljković, 1908

7.“KONJIČKA EGZERCIRNA PRAVILA“, Ministarstvo vojno, 1911

8. „TAKTIKA PEŠADIJE I KONJICE“ (Ministarstvo vojske i mornarice), 1934 9.“NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA KONJICU“ (Ministarstvo vojske i mornarice), 1936

10. „PODSETNIK ZA REZERVNE KONJIČKE OFICIRE“, Aračić Petar Vuk, 1937

11. „KONJIČKO STROJEVO PRAVILO - Sa pravilom jahanja“, Inspekcija konjice Jugoslovenske armije, 1946

12. „KONJICA: OSOBINE I UPOTREBA“, Uprava pešadije Jugoslovenske narodne armije, 1953.

13. „The Complete Costume History“ August Racinet, 1888

14. „Codex 10799” Anonimus, 1623.

15. „Уставъ строевой казачьей службы“, 1891

16. „Instruktion i sabelfaektning foer kavalleriet“, Till Fots i dr., 1892

17. „Theorie sur L`escrime a cheval”, A. Muller, 1816

18. „Les Vrayes Principes l’espee seule, dediéz au Roy,... „Philibert de LA Touche, 1670

19.“A new system of broad and small sword exercise“, Thomas Stephens, 1843

20. „L’Art de faire des Armes reduit a ses vrais principes“. M. J. St. Martin, 1804

21. „Goliath“, grupe autora, 1510-1520

22. „Manuscrit dénommé Solothurner Fechtbuch“, copie de manuscripts de Paulus Kal.JPG;

23. „Istruzione sulla scherma a cavallo“ Giuseppe Weiss, 1829

24. „The horseman A work on horsemanship;...“ H. R. Hershberger 1844;

25. „Militariam“, Baudran de Porabere, 1777

26. „TIMLICH“, Carl.Gründliche Abhandlung Der Fechtkunst

27. „Le guide des officiers de cavalerie - divisé en cinq parties qui sont“, M. le Chevalier René Théophile Chatelain 1817

28. „Reglemente i bajonett-och sabelfäktning för Kongl. Flottan. Enligt nadigt uppdrag utarbetadt“ ,Lars Mauritz Törngren,Year 1882

29.“Infantry Sword Exercise“ Henry Charles Angelo1845

30. „Manuskript Cgm 1507“ Paulus Kal 1460

31. „L’art Militaire Pour L’infanterie“, WALLHAUSEN, Johann Jacobi, 1614

32. „Hungarian and Highland Broadsword“, ANGELO, HENRY, 1798.

33. „Opera Nova“, MAROZZO, ACHILLE, 1550

34. „Opus Amplissimum de Arte Athletica“, Paulus Hector Mair, 1540

35. ”Talhofer Fehtbuk”, Hans Talfoffer, 1561

ШКОЛА МАЧЕВАЊА
„СВЕТИ ЂОРЂЕ“

www.macevanje.org

Поштовани читаоци

У припреми је нова књига чији се излазак из штампе очекује у јулу ове године. Реч је о једном од најпотпунијих (преко 1600 страна и више од 6000 слика) енциклопедијских приручника на свету о вештини класичног борбеног мачевања.

Богат и целовит извор података о техници, мачевима, тактици, едукацији, кодексима, историји… изворног класичног мачевања за све који су љубитељи, изучавају или уче ову древну борбену вештину и уметност. Незаобилазни део библиотеке сваког поштоваоца и обожаваоца традиционалне културе и баштине класичних вештина.

КЛАСИЧНО МАЧЕВАЊЕ

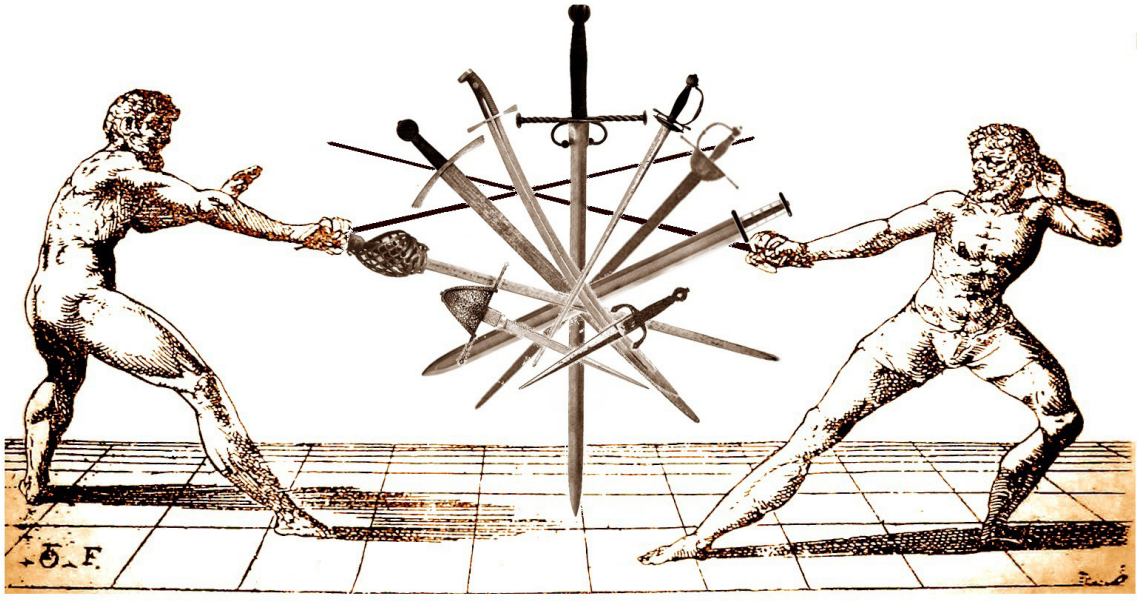
- ЕНЦИКЛОПЕДИЈСКИ ПРИРУЧНИК -

Александар Станковић

*

**ТЕОРИЈА И ТЕХНИКАВЕШТИНЕ
ЕВРОПСКОГ
СТАРОВЕКОВНОГ, СРЕДЊЕВЕКОВНОГ И НОВОВЕКОВНОГ
ЈЕДНОРУЧНОГ, ДВОРУЧНОГ И ДВОРУКОГ
БОРБЕНОГ МАЧЕВАЊА**

стилом школе „Свети Ђорђе"

**ЕДИЦИЈА „РАПИР"
КЊИГА X
Београд, 2015
СИГНАТУРЕ**